

9 770793 945000 32

הזרחה

בס"ד | ערש"ק פרשת משפטים-שקלים כ"ח שבט תשע"ג | גליון 145

בינו שנות דור ודור /// הגליון השבועי של העדה

פתחי חושן

לקראת יום השלושים של רבינו הגאון האדיר בעל "פתחי חושן" זצוק"ל, אחד ממקורביו אשר זכה לשמשו רבות, מעלה ב'העדה' סיפורים מופלאים ופרקי הוד במסכת חיינו הרצופה בתורה והוראה

"כשאני הולך ברחוב ואני רואה את הגלגלים של המכוניות אני רואה ריבית, מסתכל על השלטים של החנויות אני רואה ריבית, כל העולם זה ריבית" | כך אמר הגאון האדיר רבי **יעקב בלוי** זצוק"ל לחברותא שלו הרב הגאון ר' **נתנאל לינדר** שליט"א ראש כולל "עץ חיים" ומרבני ועד הפיקוח ההלכתי דעדתינו | "העדה" בשיחה מיוחדת עם מי שלמד עם רבינו ארבעים שנה, המגולל מעשים מופלאים ומרעידים כל לב ממסכת חיינו של רבנו הגדול | **האחרון!**

חלק שלישי

מסע המלכות

"מסע המלכות" בראשות האזרח הדגול כ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א עודדו מהדהד בירושלים ומחוצה לה • מאות ראשי ומנהלי מוסדות התורה והחינוך הטהור עדיין תחת רושם ההפתעה מול ההצלחה הכבירה של המגבית האדירה "שקל הטהור" לחיזוק מבצרי טהרת הקודש • סקירה שלישית ואחרונה למסע המלכות של כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א שהעלה את קרן התורה והחינוך הטהור

לראשונה
בעולם!

לראות, להקשיב להרגיש תהילים

"מזמור לתודה" ספר התהילים המצוייר מבית מלכות וקסברגר

מבעד לפסוקי התהילים משתקפים נופי הבריאה המופלאים, המביעים את שלל התחושות שדוד המלך ע"ה משורר עליהן בפרקיו.

האמן יואל וקסברגר, מצייר ומבטא במכחולו ומעניק לכם ביד אמן את הדרכים בהם פסע נעים זמירות ישראל.

יצירה עוצמתית וסוחפת. חובה בכל בית!

מחנות לאידועים
מלכות וקסברגר
פאר היצירה היהודית

בני ברק: הלפרין 18 • רבי עקיבא 113
ירושלים: מלכי ישראל 2 • r@waxb.co.il
ובחנויות המובחרות לתשמישי קדושה ומתנות

שרות לקוחות: 1599-500-830

אויסגעפּוילט אלעס גוטס

ליזענסק

נסיעות צום יארצייט פונעם הייליגן
 רביה"ק **נועם אלימלך מליזענסק** זי"ע
 כ"א אדר תשע"ג

גרונט

נפלאות התרוממות
 ברכות וצלחה ישועות התעלות
 בני חיי ומזוני

רופט אריין
 צו באקומען די
 (סיפה פלאן!)

עקיבא-לכיש טורס בע"מ

רבי עקיבא 106 ב"ב 03-5776000

ירושלים: שטאובר 02-5372449 050-4145234

הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו

דרשת הגה"ח רבי שמואל משה קרעמער שליט"א

נשיא מוסדות ברסלב ירושלים - בית שמש

בעת קבלת פני כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א ופמליתו במוסדות ברסלב

אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת", ללא התנאי שזו תהא תורה של תינוקות. אך על פי הזוהר מובן, כי כשאין מידת הדין בעולם ובני אדם מתנהגים כרצונו של מקום והכל כתיקונו, אזי קיום העולם מהתורה סתם. אך כשמידת הדין מתעוררת, 'עת הזמיר הגיע', שיש דינים בעולם שרוצים להביא חורבן בעולם, אזי אין העולם מתקיים אלא מהבל פה של תינוקות. וכן אנו רואים בליקוטי מוהר"ן (סימן ל"ז) רבינו הק' משלב שניהם כאחד, "אין העולם מתקיים ואין הדין נמתק אלא ע"י הבל פה שאין בו חטא". וכן מובא במדרש רבה (אסתר ח') כשנחתם הדין למעלה להשמיד ולהרוג חס ושלום, "מה עשה מרדכי, קבץ את התינוקות וענה אותם מלחם ומים והלבישן שק והושיבם באפר והיו צועקים ובוכין ועוסקין בתורה", כדי להמתיק גזירה נוראה זו היו צריכים 'בוכין וצועקין ועוסקין בתורה', כדי להמתיק את הקיטרוג היו צריכים תורה של תינוקות של בית רבן, תורה בטהרה שאין בו חטא, על טהרת הקודש.

ידועה הגמרא בבא מציעא (פ"ה ע"ב) דר' חייא אמר "עבידנא שלא תשתכח תורה מישראל. מאי עבידנא, אזלינא ושדינא כיתנא וגדילנא נישיביצידינא טבי ומאכילנא בשרייהו ליתמי ואריכנא מגילתא וכתבנא חמשה חומשי וסליקנא למתא ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי ואמרנא להו עד דהדרנא ואתינא אקרו אהדדי ואתנו אהדדי ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל, היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא". המהרש"א מקשה מדוע היה רבי חייא צריך את כל הטירחא הזו, היה אפשר לו לקנות קלף. ומבאר משום שלמוכר יש כוונת פרנסה, זה כבר מפריע לעבידנא שלא תשתכח תורה מישראל. הכוונה אינה שביום מן הימים תשתכח התורה לגמרי חס ושלום, אלא שזו תהא תורה אחרת, לא בטהרתה וקדושתה, כדי שתהיה שמורה בטהרתה וקדושתה, צריך שהמחשבות יהיו נקיות לגמרי. ללכת לכתחילה לקחת כסף טמא ממקורות שהם היפך הגמור דעת תורתנו הק', שהרצון שלהם הוא לעקור, כמו שרואים עכשיו בפועל, האם

לשון מרבינו הק' שאומר "אוי ואבוי, איך יוכלו אנשים מועטים לעמוד נגד כל העולם". דברים נוראים אלו כלהו איתנהו בנו היום. ולולי מרן בעל ה'ויאל משה' מי יודע איפה היינו היום. אנו חייבים להודות ולהלל לה' יתברך שהשאיר לנו שריד בדורות האחרונים וברוך ה' יש ממשיכי דרכו, תלמידים ותלמידי תלמידים, ברוכים תהיו כל הני שלוחי דרחמנא העומדים לנו בצר, לעמוד לימין אביון, לתמוך ולסייע ביד המוסדות הקדושים שעל טהרת הקודש ובמיוחד תלמודי התורה, שיוכלו לחנך תינוקות של בית רבן הבל פה שאין בו חטא על טהרת הקדוש בלי שום שינוי ממנהגי אבותינו הקדושים, שבזה תלוי כל קיום העולם. כמו שאמרו ז"ל בגמרא שבת (ק"ט ע"ב) "אין העולם מתקיים אלא על הבל פה שאין בו חטא".

הזוהר הק' (הקדמה דף א' ע"ב) על הפסוק (שיר השירים א' י"א) "הניצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצינו" אומר כשנתעורר מידת הדין חס ושלום בעולם, 'עת הזמיר הגיע', 'זמיר' מלשון לזמר עריצים, לקצץ חייביא מעלמא, העצה לזה 'הניצנים נראו בארץ', אלן אבהן, אלו האבות הקדושים המגיעים להגן שמידת הדין לא יקטרג. וכיצד מעוררים זכות האבות, 'וקול התור נשמע בארצינו', דא קלא דינוקא דרביא דלעאן באורייתא. קול התינוקות של בית רבן העמלים בתורה. 'תור' הם תשב"ר, מבאר הזוהר נאמר בשיר השירים "תורי זהב נעשה לך" ונאמר בבניית המשכן "ועשית שנים כרובים זהב" וכבר אמרו חכמינו (סוכה דף ה' ע"ב) "מאי כרוב, אמר רבי אבהו כרביא, שכן בבבל קורין לינוקא רביא". מדברי הזוהר עולה ששורש קדושת הבל פה של תינוקות של בית רבן מגיע מהכרובים שהיו בקודש הקדשים. וכן אומר רבינו הק' בליקוטי מוהר"ן סימן רפ"ב.

על פי זוהר זה אפשר לבאר לכאורה את הסתירה בדברי הגמרא שכאן אומרת אין העולם מתקיים אלא בזכות הבל פה שאין בו חטא, היינו בזכות התורה של תינוקות דווקא. ובמקום אחר (פסחים ס"ח ע"ב) אמרו "אין העולם מתקיים אלא בזכות התורה, שנאמר

בשם מוסדות התורה דחסידי ברסלב, תלמוד תורה בירושלים, תלמוד תורה בבית שמש, ישיבה קטנה, ישיבה גדולה, אנו מקבלים את פני כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א וסיעתו, ממשיך דרכו ושיטתו של מרן בעל ה'ויאל משה' זיע"א, ההולך כעמוד האש לפני המחנה, לחזק ברכים כושלות, העם היושב בציון שנאנח ונאנק תחת שלטון הרשע של הכופר הציוני וגזירותיו הנוראות נגד תורתנו הק'. ואחרון הכביד שהחלו להתערב בתכני הלימודים של תשב"ר, תוצאה ישירה מלקיחת כסף מהם במשך השנים. אלו הם הימים שאין בהם חפץ אליהם זעק במר נפשו מרן זיע"א והזהיר והתרה על כך בכל כוחו, ועכשיו אנו רואים בחוש שמתערבים בכל עניני החינוך ומבקשים להחדיר לימודים חיצוניים פסולים היפך התורה הק' ונגד האמונה. וכבר מתכננים להוציא לפועל מזימתם הטמאה לקחת בחורי ישיבות לשרת בצבא, לקעקע את יסודות התורה.

ידועה שיחתו הקדושה של רבינו הקדוש רבי נחמן מברסלב זיע"א בספר שיחות הר"ן שבאחרית הימים ירד מבול של אפיקורסות בעולם. וכמו שהמבול שהיה בימי נח לא ירד בארץ ישראל אך נתזו שם ניצוצות, כן גם המבול של האפיקורסות אף שלא ירד בלבבות הכשרים, ינתזו ניצוצות גם אליהם. מרן בעל ה'ויאל משה' מביא שיחה נוראה זו, ומסיים על זה שרבינו הקדוש ראה ברוח קדשו מה שיהיה בימינו ע"י האפיקורסים בשלטון בארץ הק'.

עוד יש בשיחות הר"ן שרבינו מדבר אודות זאת ומסיים "שיגיע זמן שיהיו עוד צדיקים שיציעו כמוני על האמונה הקדושה ויהיה ניחר גרונו ולא ישמעו להם". ומסיים שם "ומה שכתוב (ישעיהו ד' ג') כל הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו. ואמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא עה' ע"א) שיאמרו לפני הצדיקים קדוש, היא כפשוטו, כי בוודאי הצדיקים שישארו אז ויתחזקו וישארו באמונתם הקדושה יהיו ראויים לומר לפנייהם אפילו יותר מזה, מאחר שישארו קיימים באמונה ולא יניחו עצמם ליפול ולטעות ח"ו אחר העולם" עוד יש

את הטופס יש למלא ולשלוח למערכת 'העדה' רח' מאה שערים 71 ת.ד. 5804 ירושלים

שם משפחה _____ שם פרטי _____

רח' _____ בית _____ דירה _____ קומה _____ כניסה _____

עיר _____ טל _____ נייד _____ פקס _____

קהילה _____ נציג אחראי _____

שם בעל הכרטיס _____ ת.ז. _____ סוג כרטיס _____

מס' הכרטיס _____ תוקף _____

פרטי ההוראה לחיוב חשבון

קוד מסלקה		סוג חשבון		מספר חשבון בבנק										לכבוד
בנק	סניף													בנק _____
														סניף _____
אסמכתא/מספר מזהה של הלקוח בחברה				קוד מוסד										כתובת הסניף _____
				51334										

שם בעל/י החשבון כמופיע בספרי הבנק _____

מספר זהות/ח.פ. _____

אני הח"מ _____

רחוב _____

מס' _____

עיר _____

מיקוד _____

טלפון _____

סלולרי _____

נותנים להם זאת הרשאה לחייב את חשבוננו/הגל' בסניפכם בגין תרומה בסכומים ובמועדים שיומאצו לכם מדי פעם באמצעי' מגנטי ע"י בטאון העדה כמפורט מהה' פריט' ההרשאה". 1. ידוע ל/לנו: י.א. הוראה זו ניתנה לביטול בהודעה מגני/מאיתנו בכתב לבנק ולבטאון העדה שתיסכם לתוקף יום עסקים אחד לאחר מתן ההודעה בבנק וכן, ניתנת לביטול עפי' הוראת כל דין. ב' אהיה נהיה/היה לבטל מראש חיוב מסוים ובלבד שהודעה על כך תימסר על ידינו לבנק בכתב, לפחות יום עסקים אחד לפני מועד החיוב. 3. אהיה/היה נשאני' לבטל חיוב, לא יותר מתשעים יום ממועד החיוב, אם נאכיר/נוכחי' לבנק, כי החיוב אינו תואם את המועדים או את הסכומים שנקבעו בכתב ההרשאה, אם נקבעו. 2. ידוע ל/לנו כי הפרטים שצויינו בכתב ההרשאה, ומילויים, הם נושאים שעלינו להסדיר עם המוטב. 3. ידוע ל/לנו כי סכומי החיוב עפי' הרשאה זו, יופיעו בדפי' החשבון וכי לא תישלח ל/לנו ע"י הבנק הודעה מיוחדת בגין חיובים אלו. 4. הבנק 'פעיל' בהתאם להוראות הרשאה זו, לא עוד מצב החשבון יאפשר זאת וכל עוד לא תהיה מניעה חוקית או אחרת לביצועו. 5. הבנק נשאי' להוציא/יתנו את ההסדר המפורט בכתב ההרשאה, או סתם להו' לו סיבה כזוה' על ידיע' ל/לנו על כך מיד לאחר קבלת החלטתו, תוך ציון מסיבה. 6. ג' לאשר לבטאון העדה בסכומי המחויב אלו, בעלת החשבון אלו מלאו מעמיתו. כוכים החיוב ומועדו יימבעו מעת לעת על ידי בטאון העדה ע"פ גובה התרומה.

תאריך _____ חתימת בעל/י החשבון _____

אישור הבנק

לכבוד

בטאון העדה ת.ד. 5804 י-ם

קבלנו הוראות מ-
 לכבוד חיובים בסכומים ובמועדים שיופיעו
 באמצעי מגנטי או ברשימות שתציגו לנו
 מדי פעם בפעם ואשר מס' חשבוננו/ם
 בבנק יהיה נקוב בהם, והכל על פי המפורט
 בכתב ההרשאה.

רשמנו לפנינו את ההוראות, ונפעל בהתאם, כל עוד מצב החשבון יאפשר זאת; כל עוד לא תהיה מניעה
 חוקית או אחרת לביצוען; כל עוד לא התקבלה אצלנו הוראת
 ביטול בכתב על ידי בעלי החשבון, או כל עוד לא הוצא/ו בעל/י
 החשבון מן ההסדר. אישור זה לא יפגע בהתייבבותיכם כלפינו,
 לפי כתב השיפוי, שנחתם על ידיכם.

מספר חשבון בבנק	סוג חשבון				
קוד מוסד	קוד מסלקה				
51334	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">סניף</td> <td style="width: 50%;">בנק</td> </tr> <tr> <td style="height: 40px;"></td> <td style="height: 40px;"></td> </tr> </table>	סניף	בנק		
סניף	בנק				

אסמכתא/מספר מזוה של הלקוח בחברה

בכבוד רב

_____ **בנק**

_____ **סניף**

_____ חתימה וחותמת הסניף

_____ **תאריך**

לכתחילה כוונתם הייתה אחרת, 'היהפוך כושי עורו', גדולים ראו מלכתחילה. אף שאמרו אז שאם יתערבו בתכני הלימוד יפסיקו מיד ולא יקחו יותר, הנה אנו רואים להיפך. רבה הגה"צ רבי משה קליערס זצ"ל של טבריה אמר שויצמן ימ"ש רצה לתת לו כסף ואמר שלא יבקשו ממנו כלום ותתנהגו איך שתרצו אמר להם אתם לא תגידו אבל אני ירוץ אחריכם לשאול אתכם איך להתנהג.

הגמרא ביומא (נ"ד ע"א) אומרת, כשעלו ישראל לרגל בביית המקדש היו מגוללין את הפרוכת וכולם ראו את הכרובים שהיו פנים כנגד פנים ואומרים להם ראו חבתכם לפני המקום, כי הכרובים מרמזין כביכול על קדושא בריך הוא וכנסת ישראל והלא ראינו בדברי הזוהר הק' שהכרובים הם תינוקות של בית רבן, נמצא שקשר האהבה והחיבה בין ישראל לאביהם שבשמים הוא על ידי תורה של הבל פה של תינוקות של בית רבן. וזהו פלאי פלאות שמרוב האהבה לסבר את האוזן, מראה הקב"ה עצמו כתינוק כביכול, יש לשון בזוהר שהקב"ה מקטין עצמו ויורד אלינו כדי שנוכל לקבל את אור השפע, כביכול כשיש תינוקות טהורים, הקב"ה מראה עצמו באנפי זוטרי, שהם דבוקים ומעורים זה בזה באהבה נפלאה.

על פי זה אפשר לבאר את דברי הגמרא בבבא בתרא (צ"ט ע"א) על סתירה שבין הפסוקים, כתיב פניהם איש אל אחיו וכתיב פניהם אל הבית, מתרצת הגמרא כשעושים רצונו של מקום פניהם איש אל אחיו, שזה מרמז על הקשר האהבה של הקב"ה לכלל ישראל. אבל כשאין עושים רצונו של מקום פניהם אל הבית. לפי דברינו אפשר לומר שכשאין התורה טהורה של תינוקות של בית רבן אזי פניהם אל הבית, אבל כשיש תורה של תינוקות של בית רבן, שזהו סוד הכרובים, אנפי זוטרי, אז פניהם איש אל אחיו. כשיש את התורה הזאת, יש את הדביקות, קשר האהבה החיבה בין הקב"ה לכנסת ישראל.

אך הרשעים כים נגרש ורוצים לבטל זאת, הם רוצים להפסיק ולהפריד בין ישראל לאביהם שבשמים ע"י לקיחת התורה הטהורה של תינוקות של בית רבן. אפילו אם היו נותנים ללמוד ולא היו מפריעים ולא מתערבים בתכני הלימוד, עצם לקיחת כסף טמא, כמו שהמהרש"א אומר שאפילו הנאת משהו היה מזיק, אפילו בלי גזירותיהם הנוראות כי כח הפועל בנפעל כידוע, קל וחומר עתה שזו אף זו וכך רח"ל הם נעשים בעלי בתים, הרי ידוע הש"ך שמי שמשלם למלמד יש לו דין רבו שאבידתו קודמת. את מי הם עושים רבו רח"ל.

הקב"ה בוודאי יעזור שזממם בל תפק, יש לנו את ההבטחה 'כי לא תשכח מפי זרעו' ואהבתך לא תסור ממנו לעולמים', אפשר דזה מרומז בלשון 'מפי זרעו', היינו התורה של תינוקות של בית רבן, וזה "כי לא תשכח" כי ע"י זה עבידנא דלא תשכח תורה מישראל כמעשה ר' חייא, רבינו הק' בליקוטי מוהר"ן שהבאנו לעיל אומר כשנותנים צדקה להבל פה שאין בו חטא, התומך נכלל בקדושת ההבל פה שאין בו חטא. וכשזוכים להכלל בהאהבה נפלאה זו נעשה המתקת הדינים. עוד אומר שם רבינו שאוירה דארץ ישראל הוא בבחינת הבל פה שאין בו חטא, אכן נראה שבזה תלוי כל קדושת ארץ ישראל, שיש ילדים טהורים הלומדים בקדושה וטהרה. הרי דכל קדושת ארץ ישראל תלוי בזה,

אשרי להם כל מי שזוכה לעזור למוסדות הק' ובפרט לתינוקות של בית רבן, אשרי להם ואשרי חלקם, הם בארץ ישראל ולהם יש את קדושת ארץ ישראל הקדושה האמיתית, כמו שרבינו הק' אומר שנכללים בזה, ומוסיפים על ידי זה קדושת ארץ ישראל אצלנו, זאת אומרת שעוסקים ממש בישוב ארץ ישראל, **אשריכם ואשרי חלקכם אחינו היקרים. הקב"ה בוודאי יעזור שיתגבר כח הקדושה, והסטרא אחרא תתבטל לגמרי בקרוב, ויתרומם קרן ישראל בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.**

שר וגדול בישראל

עומדים אנו כבר לקראת יום השלושים, ועדיין לא נגלדה המכה הגדולה אשר לקינו בכפלים כאשר נפל ונאבד מאתנו "שר" ו"גדול" בענקים, בהסתלקותו בסערה השמימה של מורינו ורבינו הגדול, שר התורה סבא דמשפטים, בעל "פתחי חושן" ו"ברית יהודה" ושא"ס, הגאון האדיר רבן ומאוזן של כל ישראל בספריו ופסקיו הישרים והנהירים, מרן רבי יעקב ישעי' בלויא זצוק"ל, חבר הביד"צ, זרב הפוסק של ועד הכשרות והעירובין דעדתינו, זי"ע ועכ"ל, ואולי אפשר לומר שאף שאמרו חז"ל שכשנולד בן זכר נתרפא כל המשפחה הוא דווקא על ענין רפואה פרטית להמשפחה, אבל רפואה כללית לכלל ישראל על החלל אשר נוצר בהעדרות שר וגדול בישראל, נאמר גדול כים שברך מי ירפא לך, ה' ירפא שבר עמו. ועתה רעדה אחזתני ואש תבער בקרבי, כי הורם הנזר והסורה העטרה ונטל כבוד מבית חיינו, ובעוזה"ר הגיע הזמן להביא ולחרוט בעט סופר מעט מן המעט מדמותו הגדולה והנשגבה, בקורות חייו וצדיק מה פעל בפעולותיו הכבירים בהצנע לכת, למען ידעו דור אחרון יקומו ויספרו לבניהם, עד כמה גדול כח הרצון של ילוד אשה להתעלות במעלות התורה והעבודה, אפילו בדור עקבתא דמשיחא, דור פרוץ מרובה על העומד, והדור אתם ראו לאיזה דרגות הגיע האי גברא רבא ביגיעתו והתמדתו על אף כל נסיונותיו והמניעות שהיו לו מאז ימי עלומיו וקטנותו בהיותו צעיר לימים, ועל כל גל וגל שעברו על ראשו נענע בראשו ולא עצרו בעדו, ומתוך כך עלה ונתעלה להיות פוסק רב ומורה לכל ישראל, וספריו פסקיו והוראותיו נתקבלו בכל תפוצות ישראל כאחד הגדולים אשר בארץ המה, עד כי ניתן להגדירו כפירוש רש"י הקדוש (גיטין יט:). מרא דארעא קדישא שהיה בקי בהוראה יותר מכל בני דורו.

מרגיש את הזולת כמאמר המסילת ישרים "כמוך ממש". מעשה באשה אחת שהיתה מסובכת מאוד בענין גט ללא מוצא, והיתה נכנסת ויוצאה אצל מורינו ורבינו זיע"א, כדי לקבל עצות והדרכה לדעת את הדרך ואת המעשה אשר תעשה, ואופני התקדמות הענינים להוציאה מחבלי עיגונה. והנה באחד מן הימים בבואה לפני המלך, מאן מלכי רבנן, לשפוך את צערה ומכאובה ולשמוע ממנו עצה ותבונה, ובמר לבה עליה בכתה לפניו על מצבה, והנה היא רואה איך שמורינו ורבינו זיע"א יושב ובוכה עמה, כי כל כך נגע לליבו הטהור צערה, עד אשר הרגיש שהוא צערו ממש, ועל כגון זה ניתן לומר כמאמר הספדן על רבי ישמעאל: בנות ישראל על רבי ישמעאל בכינה! בנות ישראל על רבי יעקב בכינה!

למה לא רצה להספיק לאכול אפיקומן לפני חצות!

סיפר - בערגה ובכיסופין - בנו יבלחט"א הגר"ח"י שליט"א בהספדו ככלות השבעה בביהמ"ד פאג"י, שהיה לו הזכות לשהות ולערוך עמו במחיצתו את ליל הסדר כמעט כל השנים, בבואו לביתו לערוך את ליל התקדש החג בהתרוממות הנפש, ובפרט בליל הסדר האחרון ראו עליו שלוח והתרוממות עילאה עוז וחדוה במקומו, כולו אומר הוד והדר, כאשר היה מכניס בלבבות בני הנעורים יסודות האמונה, כמצות הלילה, והקדיש את כל אותה הלילה לפרט ולהמחיש לבניו ונכדיו הקטנים עם הגדולים את סיפור יציאת מצרים, צרת השיעבוד והגאולה אשר גאלנו וגאל את אבותינו, ברעיונות ופירושים נפלאים מה ששמע מרבו מרא דארעא קדישא רבינו המהר"ץ זיע"א בליל הסדר כשהיה במחיצתו, ומה ששמע משאר גדולי עולם נ"ע, שזכה להסתופף בצילם, ודרכו בקודש היה שלא למחר לאכילת האפיקומן לפני חצות כי כן קיבל מרבו מהר"ץ דושינסקיא זיע"א, ורק כזית הראשון היה מקפיד לאכול לפני חצות הלילה, וכך היה יושב ברוגע והרחיב הדיבור במצות והגדת לבנך בסדר ההגדה. והנה באחת השנים אחרי אכילת הכזיתים הראשונים, ראה שיש עוד זמן להספיק את אכילת האפיקומן לפני חצות, וזאת ע"י שימרו קצת בסעודה, שביאו לפני השולחן דגים ובשר וכו' בזה אחר זה, והציע הדבר בפני אביו מו"ר זיע"א, והנה מו"ר זיע"א מתעקש שלא למחר להספיק זמן חצות, וישאלוהו למה לא יעשה כן למחר קצת, ויען ויאמר: הרי הנשים צדקניות הכינו סעודה לכבוד היום, והקדישו מזמנם זה כמה ימים לטבוח טבח ולהכן סעודה מרווחת כסעודת שלמה בשעתו, ואם נמחר בסעודה

מה עושים כשרוצים ללמוד בלילה

את מורינו ורבינו זיע"א ניתן להגדיר בדברי חכז"ל (גיטין נז:), על הפסוק שאמר דוד המלך ע"ה כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה, רב נחמן בר יצחק אמר אלו תלמידי חכמים שממיתין עצמן על דברי תורה כדברי שמעון בן לקיש דאמר רבי שמעון בן לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו', ע"כ.

כי כל יסוריו שסבל משך ימי חייו במיוחד בגבו בא לו על ידי לימוד התורה בלילה בהיותו רכון על שולחנו על גבי ערימת ספרים, ומאחר שהיה ביתו קטן ובניו החשובים היו ישנים את שנתם, לא רצה לעוררם ולהפריע מנוחתם, ע"כ היה מדליק נר 'לאמפ' קטן וממנו היה מאיר לכל ישראל, וכך היה כותב את ספריו בשעות הקטנות של הלילה, ותורה שלמד באף היא שעמדה לו, שפיץ מעיינותיו חוצה, על כל פני תבל.

חסידות על חשבון עצמו

מלבד לימוד מוסר השכל על עוצם התמדתו, יש בה גם דרך הוראה שניתן ללמוד ממנו, בבחינת הוא היה אומר, שאין להתחסד ולהרבות בפרישות ובחומרות על חשבון הזולת כי אז יצא שכרו בהפסדו, וע"כ כאשר היה עז רצונו ללמוד תורה תבע מעצמו לישב בחושך באור קטן שלא להפריע לזולת, כי כל כולו היה מסירות נפש לזולת והרגש צער הזולת.

כמו"כ אפילו בשנותיו האחרונות ממש, בשעות הלילה המאוחרות כשהיה ער בלימוד התורה, היה נזהר מאוד שלא להדליק אור ה'עלקטרי' סמוך לחדר שהרבנית היתה ישנה שם כדי שלא להעיר אותה ושלא להפריעה, אף שלפעמים היה צריך להאיר שם משום שהיה קשה לו ההליכה בחושך בלא אור, מ"מ היה מתאמץ שלא לגרום צער לזולת, כי על דבר זה היה תמיד מעורר ומזהיר, בבחינת הוא היה אומר.

מדוע בכה הרב?

באמת שרבות ניתן לדבר ולספר על חשבונותיו והעמקתו שלא לגרום צער לזולת, כי כל כולו היה חשבון והרגשה בעניני בין אדם לחבירו, לדוגמא כדאי להביא מעט מן האור בכמה עובדות בענין זה, עד כמה היה

ירגישו כי כל טרחתם היתה אך למותר, וע"כ מוטב לנהוג כמו שנהג מרן מהרי"ץ זיע"א, וכמו שנקטו כמה פוסקים, ולא למחר ולצער את הנשים ח"ו, אע"פ שבזה יצא לכל הדיעות, ויש לחשוב שכר מצוה כנגד הפסדה.

מה עשה הרב באמצע הלילה ברחוב

החברותא שלו שהיה לו שיעור קבוע עמו בשעות הלילה מספר, כי לילה אחת מלילות החורף הקרים בא ללמוד עמו כרגיל בשעה הקבועה, וישבו ללמוד כדרכם עד השעות המאוחרות ביותר, ואיחר את סיום לימודו באיחור ניכר, והוא לא שאל למו"ר זיע"א כלום על מה ולמה הוא מאחר את לימודו יותר מהרגיל, והמשיכו כך בלימודם.

ויהי אחר שמו"ר זיע"א אמר לו שאפשר כבר לסגור את הספרים, הוסיף ואמר, בטח הנך מתמיה על מה ולמה אחרנו היום יותר מהרגיל, ובכן הודיע לך כוונתי ואקווה שתצטרף עמי

ותעזור לי במטרת, הרי הנך יודע שהיום היה שלג וכפור בעיר, והנה כאן סמוך ונראה נפלו עצים מן העץ ומפריע מאוד להולכי דרכים, בפרט בצירוף הקור אשר על פני הארץ, וקשה הדבר מאוד להולכי בית המדרש בבוקר לבוא אל ביהכ"ס, ועל כן עתה כאשר כל תושבי השכונה כבר נמים את שנתם ואין רואה, הנה אנכי יוצא אל הרחוב ללקט את העצים שנפלו ולפנות דרך לבאי ביהכ"ס.

ויצאו שניהם יחדו למשך שעה שלימה ועסקו ועמלו בקור הלילה בהשקט ללא שידע מזה אף אחד, וכאשר גמרו את מלאכתם הלכו וחזרו לביתם.

נשאר בבית לשמור על הילדים

בהיותו תלמיד נאמן לדרך והוראות רבותיו שמהם ינק תורה וחכמה, ובפרט למרן הגאב"ד מהרי"ץ דושינסקיא זיע"א, היה נזהר שלא יסיעו בני ביתו עגלת תינוק בשבת, כי כן יצאה הוראה ממרן מהרי"ץ זיע"א. ברם חומרא והוראה זו קיבל מורינו ורבינו זיע"א על עצמו בלבד, ולא על חשבון בני ביתו ח"ו שיצטרכו בגין כך לשאת את התינוקות הקטנים על ידיהם בשבת, וע"כ אמר להרבנית ע"ה שהיא יכולה ללכת בשבת לבקר את הוריה שגרו בשכונה רחוקה, והוא היה נשאר מדי שבת בשבתו בשעות אחה"צ וסעודה שלישית לבדו בביתו ושמר על התינוקות. כי כך היא דרכה של תורה להחמיר על עצמו ולא להכביד על אחרים.

בירידת הגשם ירד האבן מלבי

גם את פסקיו והוראותיו היו בדרך נשיאה בעול עם השואל, ועשה כל אשר ביכלתו לעזור ולהקל בעצה ובתבונה בדרך התורה וההלכה. מספר נכדו שליט"א, כי מלפני שנתיים שנה לערך נתעורר שאלה חמורה באוצר המקווה באחד המקוואות מהשכונות בירושלם עיה"ק, - כידוע היה

ויבכו אותו בית ישראל

'העדה' מבכה את סילוקו של רבינו בעל פתחי חושן זצוק"ל חבר הביד"צ פעיה"ק

מו"ר זיע"א בקי ומומחה גדול בדיני הכשרת מקוואות, ומכל העולם באו אליו בשאלות על מקוואות, וגם הרה"ק מסטראפקוב זיע"א שלחו כמה פעמים לבדוק ולתקן מקוואות בישובים רחוקים. גם חיבר ספר נכבד על הלכות מקוואות הלה הוא ספר "פתחי מקוואות" - וישאלוהו על דבר המקוה הנ"ל, והוראתו היתה להחמיר ולרוקן את האוצר, ולהמתין על שירד שוב גשם למלאות את האוצר, והיו רבנים שרצו להתיר מכח דיעבד שכבר היה בסוף החורף ולא היה נראה גשם בתקופה הקרובה. אמנם הוא באחד ומי ישיבנו, לא הסכים לצרף היתרים בזה, וכן עשו הגבאים של המקוה וקבלו דעתו. יומים אח"כ נתקדדו השמים העבים וזה היה בשבת קודש, וירד גשם רב על פני כל העיר, וכאשר בא אליו נכדו לבקרו במוצ"ש ראהו שמח שמחה גדולה, ויספר לו את כל הדברים האלה ומעשה שהיה כך היה, ועתה שירד הגשם ירד האבן מלבי, שהרי לא הפסידו בעלי המקוה בהוראתי.

מאי חזית שהם יבואו אלי

עוד עובדא מאלפת שהיה לפני תקופה קצרה כאשר באו אליו הנהלת ישיבה קטנה בעיר בית שמש לבקש שיבחון את תלמידי הישיבה וענה בחיוב, ורצו להביא את התלמידים בני הישיבה אליו כדי שלא להטריחו, אמר להם בתמיהה ובפשטות: מאי חזית להטריח את הבחורים בטלטולי רבתא שהם יבואו לכאן, וכי אינני יכול לבוא אליהם? וכך עשה שהטריח את עצמו לבוא אל העיר בית שמש ושם עמדו בבחינה לפניו על תלמודם.

הלו! כאן מדבר הרב!

ברם בענייני כבוד שמים היה קשה כארז ואשר שמע על פירצה בשכונתו היה יוצא במלוא העוז והגבורה ללחום מלחמתה של תורה ויראה. זכורני פעם כשנתלוותי עמו לצאת לשאוף אוויר צח, באו אליו שני עסקנים מהשכונה ואמרו לו שהם רואים לאחרונה איך שהילדים מבני משפחה פלוגית יוצאים ובאים לשחק בבית משפחה אלמונית, שהיה ידוע שיש להם מחשב וכו' בביתם, והיא סכנה גדולה שלא יגררו אחר הריעים, כי האדם נגרר אחר ריעיו.

ויהי כאשר שמע את דבריהם אמר להם שהוא יסדר את העניין בע"ה על צד היותר טוב, והלכו להם. ותיכף ומיד אמר לי אנו חוזרים לבית, וכאשר באנו הביתה הרים מיד טלפון אל משפחה פלוגית, וביקש לדבר עם האמא, ואמר לה: כאן מדבר הרב! הנה עתה באה שמועה אלי שהילדים שלכם משחקים בבית משפחה אלמונית, והוא סכנה גדולה לחינוכם שלא יסחפו אחריהם ח"ו, וע"כ הנני מזהירכם להורות לילדכם להפסיק את הקשר עמם.

בכבודו ובעצמו

ובתקופה שנתפשטה צרת הטלוויזי, היה יוצא בלילות בכבודו ובעצמו עם אחד מבניו לשבור האנטנות שהיו על ראשי הגגות, וכך ביער את הכלים הטמאים מקרב שכונתו. וגם אחר שנתפשטה צרת הכלים הקולקלים היה עומד ומזהיר בדרשותיו שלא ליגע באלו וכיצא כאלו.

פסק הלכה מוזר

פעם כאשר נדב אחד ספר תורה לבית מדרש בשכונתו, קרא אל הגבאים של בית המדרש והורה להם שיצא לו לפי ההלכה שאין ליתן סיום כתיבת ספר להמון, אלא הסופר שהוא מומחה במלאכתו בקולמוס נאה וכתב נאה, הוא לבדו יגמור את כתיבת ספר התורה, וכן עשו. אחר תקופה התקיימה עוד הכנסת ספר תורה בשכונה, והגבאים שאלו אותו אם יעשו גם עתה כן שיגמור הסופר את ספר התורה בעצמו, הורה להם שאפשר ליתן להמון וציבור המתפללים וקרובי המשפחה לכתוב

תענית עשרה בטבת מהבית, אמר שהולך ללמוד קצת, וכאשר עברו ב' שעות הלך אביו מו"ה ברוך יודא זצ"ל לחפש אחריו, ומצאו בחדר צדדי בביהמ"ד שבשכונת בית ישראל, והמתין לו שיגמור לימודו ויחזור לביתו כי לא רצה להפריעו מהתמדתו, ועמד כך אביו שם עוד ארבע שעות, עד אשר סגר את הגמ', ואז ראה את אביו ממתין לו להחזירו לביתו.

כל ששה סדרי משנה בע"פ

מספר יבלחט"א הגאון רבי לוי הכהן ראבינאוויטש שליט"א, שכאשר למדו יחד בחדר ורבינו זיע"א היה קטן ממנו, נבחן רבינו זיע"א אצלו כל ששה סדרי משנה בעל פה, ובכל פעם שמצאו אמר לו פרק ומשנה שלא מן הסדר, בדרך ששאלו, מה איתא במשנה ד' פרק ג' דעירובין וכדו', וענה הכל בלשונם, והיה ממש להפליא איך צעיר יודע בע"פ כל הששה סדרים.

הרי הלכה מפורשת היא

הקפדתו על קלה וחמורה היתה להפליא אפילו כשהיה גובל בצער ומכאובים, כמו שמעידים להבלחט"א בניו ונכדיו שיחי', שמעולם לא ראו אותו שוכב פרקדן, אלא על צידו, ואפילו בתקופה האחרונה ובשבועיים האחרונים לחייו, שהיה כוחו מתמעט ויורד בעוונותינו הרבים, והוא מתחולל ביסוריו ומכאוביו, ורוב שעות היה שוכב על מיטתו, לא ראו אותו שוכב פרקדן דהרי היא הלכה פסוקה ומפורשת בגמ' ושו"ע, ועל אף יסוריו ומכאוביו הרבים שהיה לו בגבו, לא הניאו מלדייק ולהקפיד על כל קוץ ותג מההלכה הפסוקה, וידוע הוא שכאשר רח"ל מתייסר איש ביסורים בגבו קשה עליו הישיבה, ואפלו השכיבה קשה והדרך היחידה להקל מהיסורים הוא לשכב פרקדן, שאז אין כובד משקל על הגב.

מתיירא אני שמא אפסיד זמן התפילה

כמו"כ בחליו האחרון כששכב בבית החולים ל"ע, כאשר הגיע זמן להתפלל מנחה גדולה או מעריב וכדו' היה ממהר להתפלל, וכאשר אמר לו נכדו ששה עמו 'הרי יש עוד זמן, ועוד היום או הלילה גדול', ענה לעומתו 'מתיירא אני שמא אפסיד זמן התפילה ח"ו', וכל זה בא לו מהתרגלותו שאין לנו אלא מה שאמרה תורה ומה שנפסק בשו"ע, ועד יומו האחרון היה נזהר שלא לעבור על מה שנפסק בשו"ע אפי' כקוצו של יו"ד, כי אין עצה ואין תבונה נגד ה' ותורתו.

איני טועם לפני תקיעת שופר

בראש השנה האחרון לחייו התפלל בביהמ"ד עד אחר מוסף וכמנהגו לא טעם כלום קודם קיום מצות תקיעת שופר, ועל אף חולשתו כשביקש ממנו בנו שליט"א פנ ואולי ישאל עתה על מנהגו זה, ויטעום קצת קודם תקיעת שופר, לא רצה בשום פנים ואופן לקבל הצעה זו באומרו בלשון חד משמעית: איני טועם לפני תקיעת שופר.

"א שאד די צייט"

ביטול הזמן היה לפניו מן העבירות הקשות והחמורות ביותר, ותמיד היה מתמרמר על המנהג שנוהג בעולם שכותבים בהזמנות וכדו' זמן

כל אחד אות בספר תורה כמנהגם של ישראל. והמה תמהו על פסקיו הסותרים זה את זה, כי מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, אמנם מו"ר זיע"א לא אמר להם טעמו ונימוקו.

רק לימים אמר טעמו ונימוקו, שסיבת הפסק שנתן להגבאים שלא יתנו לסיים כתיבת האותיות להמון, היה מפני שידע שאחד מבני המשפחה של הנדיב הוא לקוי בדעות כוזבות הגובלות באמונה רח"ל, וע"כ נתן את הוראתו שאין ליתן לאף אחד לכתוב אות בס"ת רק הסופר יכתוב בעצמו, כי חשש פנ יפסל כל הספר ע"י מדין ס"ת שכתבו מין ח"ו, משא"כ בשני לא היה חשש זה.

אלו הן יסורים של אהבה

על אף שכל ימיו היו מכאובים, היה ממשיך כך בעבודת הקודש בהרגישו שהשי"ת הטיל עליו תפקיד להאיר את ישראל בספריו ובחיבוריו, וכל מי שקרב אל ביתו היה רואה ומשתהה איך יכול אנוש ילוד אשה להתגבר על כל מכאוביו ויסוריו שהיה לחם חוקיו ולא פסקו ממנו עד יומו האחרון, והוא לעומת ולמרות כל זאת היה מתגבר כארי והיה יושב ועוסק בתורה שעות על גבי שעות בלא הפסק, בבחינת לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני, פשוטו כמשמעו ממש, וכידוע מאמר הקדמונים לפרש מאמר חז"ל (ברכות ה.) איזהו יסורים של אהבה אלו יסורים שאין בהם ביטול תורה, על פי מאמר המשורר (תהילים צד, יב), אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ותורתך תלמדנו, שיש מי שהשי"ת מיסור ביסורי שאלו ואינו יכול לישון מרוב יסורים, ועל כן מתהפך הוא בלילה על משכבו כאשר יסוב הדלת על צירו, אבל אשרי מי שיש לו יסורים ומבין ממנו דברי ה' שאינו חפץ בשינתו אלא בתורת ה', שימשיך בלימודו אפילו בשעות שבני אדם נחים על משכבותם, ושיבבי מידע ידעי בין ביממא ובין בליליא שלא הלך לישון עד שעות הקטנות בלילה.

מעולם לא ראיתי בעל יסורים כאלו

פעם כששלחו בדיקות וצילומים אל רופא מומחה בחו"ל למצוא מזור ותרופה ליסוריו ומכאוביו, עמד הרופא והשתומם ואמר: בכל השנים שאני עוסק במלאכת הרפואה וכו', לא ראיתי עדיין בעולם אדם חי ומסובל ביסורים ומכאובים במדה גדולה כזו, ויענו אותו לאמר: שאין זה רק אדם חי אלא איש חי ורב פעלים לתורה ולתעודה מרביץ תורה ומשיב לשואלים ומורה ודאין מידי יום ביומו.

כך ישב ולא הרגיש מה קורה מסביב

לא פעם אחת היו נכנסים אל ביתו אפילו עם משפחה מצאצאיו לבקר, והוא היה יושב רכון על ספרי הקודש במלוא הריכוז, ולא חלי ולא מרגיש שנכנסים ובאים, והיה אחד ממשמששיו שהעזיז פעם לצלם אותו בפוטוגרפי ולא הרגיש בדבר, וכך היה יכול להמשיך משך רבע שעה בלי שהרגיש שאחד נכנס אליו ועומד כשיעור אמה רחוק ממנו.

הסתגר שש שעות בלילה

על התמדתו בתורה מסופר שכאשר היה עדיין בן י"ד שנים יצא במוצאי

מסוים ויודעים מלכתחילה שיהיה מאוחר יותר, וכאשר הזמין אותו מאן דהוא לבוא אליו או להיפך היה מדייק מאוד בזמן, כי מי ערב על ביטול הזמן.

לאחרונה כאשר הוצרך לבניו ונכדיו לשמשו, היה מבקש שלא יבטלו זמנם אלא יביאו עמם ספר וכדו' ללמוד ולעסוק בהם בשעות ששהו עמו, כי לא יכול לסבול שבשבילו צריכים לבטל הזמן, וכאשר ראה שלומדים היה ממעט מלבקש עזרה כדי שלא להפריעם, הגם שבאו לתכלית הזאת.

הזהרו בממון חבריכם

ב' ענינים היתה משאת נפשו להדריכם לרבים, הראשון הוא ענין הממון הכשר שהוא כח הפועל בנפעל כמו שהארץ בזה בעל בני יששכר בספרו אגרא דכלה ואגרא דפרקא, ובכל עת מצוא הן בארץ והן בחו"ל כאשר קראוהו לבוא ולדרוש ברבים נתרצה לדבר בעניני איסור ריבית החמורה, ובענין שמירת הממון כדת וכדין, ומרגלא בפיהו: שהשורש והגורם הגדול להסחף לממון שאינו כשר הוא על ידי שקונים מותרות וכדו', דברים שאינם נחוצים ואינם צריכים לזה רק משום שראה אותם אצל חבריו וכדו', וכמו שהארץ בזה בספרו פתחי חושן (חלק ה', ריש פרק א').

"נישט צו קורץ און נישט צו לאנג"

והשנית הוא ענין שמירת גדרי הצניעות, וכמעט ולא עבר דרשה בדרשותיו בשבת הגדול ושבת שובה שלא עורר על שמירת גדרי הצניעות, ועל שמירת הולכי דרכים שאמרו חז"ל אי איכא דרכא אחרינא וכו', כמו"כ בכל כינוס שדיבר לבני משפחתו היה עומד ומזהיר על שמירת גדרי הצניעות על פי המסורה, ושלא להגרר אחר אופנות הרחוב הקלוקל ח"ו, וכן הזכירו בהקדמת ספרו ברכת יעקב שי"ל בחודש סיון תשע"ב, והוא בגדר צוואה מחיים. ומרגלא בפיהו "נישט צו קורץ און נישט צו לאנג", ואם קרה שאחד מיו"ח באו אליו והוא ראה והבחין שאינו לפי המסורת בלבוש היה מעורר על זה בכל תוקף.

כזה התיר רבי וכזה אסר רבי

הרבה דברו על אותות האהבה המופלגת שקבל מרבו הגדול מרא דארעא קדישא מהרי"ץ דושינסקיא זיע"א אשר חיבבו וקירבו עוד מהיותו נער צעיר לימים, הכניסו לתוך ביתו ופתח לפניו שערי חכמתו והאציל מהודו עליו, וכך היה כל ימיו דמות דיוקנו של רבו עומד לפניו והיה מספר בערגה על ימים שהיה בהם חפץ בצל האילן הגדול, ועל ההשקפה הטוהרה שקיבל ממנו.

כמו"כ היה מרבה למסור לבני ביתו ותלמידיו את אשר קיבל מרבו הגדול הראב"ד מקודש דפניה"ק ירושת"ו רבי דוד יונגרייז זיע"א, ומשאר רבותיו שיצק מים לפנייהם הלה המה בעל מספר הסופר מהרי"צ סופר מטעמשוואר זיע"א אשר קבל ולמד ממנו דרכי ההוראה למעלה משש שנים. ומרא דארעא קדישא הרמ"א פריינד זיע"א שקבל ממנו תורה והוראה במידה גדושה, ובזה הדרך הורה הוראה לרבים, והדריך ונתן בעין טובה לעשרות תלמידיו שבאו ללמוד תורה והוראה ממנו, באמרו: כזה טיהר מורי ורבי וכזה טימא מורי ורבי, כזה אסר מורי ורבי וכזה התיר מורי ורבי.

החזו"א התגבר וקם לכבודו

סיפר שבהיותו צעיר לימים היתה לו שאלה בהלכות שבת ונסע אל מרן החזו"א זיע"א, ומרן החזו"א זיע"א כידוע היה שוכב על מיטתו ועונה על שאלות ולומד כך מרוב חולשתו בלימוד התורה, וכאשר הבחין בו מרן החזו"א זיע"א, התגבר על חולשתו והתיישב על מיטתו לענות לו במלוא הכבוד ושוחח עמו בענין זה ונתן לו הוראתו למעשה.

חביבותו אצל מרן הגאב"ד בעל המנחת יצחק זיע"א

במיוחד זכה לקרבת קודש אצל רבינו הגדול בעל מנחת יצחק זיע"א מרא דארעא קדישא, אשר כל שאלה גדולה והכרעה בהלכה היה מעמיק

על מו"ר זיע"א, עוד לפני התמנותו לשבת כסאות למשפט, כי מצא אותו נאמן לפניו בהיותו יורד לעומקא של תורה וצלל במים אדירים בדרך וסברה ישרה - כידוע, עד ההכרעה בדברים הקשים ביותר, ואשר על כן נתן על שכמו את עול הנהגת וועד הכשרות להיות רב הפוסק לכל השאלות המסתעפות העולה על שולחן מערכות הכשרות דעתינו, והיינו דאהני ליה שכל בני ישראל יודעים שעל הכשר הביד"צ העדה החרדית ניתן לסמוך בעינים סגורות ללא שום חשש, כמו שהזכיר כ"ק מרן רבינו הגאב"ד שליט"א בהספדו לפני מיטתו, וכמו"כ האציל מהודו על להבלחט"א שאר רבני ועד הכשרות שליט"א ולא חסך מלהורותם את דרכי ההכרעה ונימוקיו עמו, ועל כל זאת לא החזיק לנפשיה כלום, ובענוותנותו הגדולה היה שואל לכל אחד מהם דעתו ולא אמר קבלו דעתי, כאשר העיד הגאון רבי גבריאל נויפעלד שליט"א בהספדו.

איש אשר רוח בו

וכל בר בר ירמיה יודע שבכדי להכריע ולדון בעניני הכשרות צריך להיות בקי בד' חלקי שו"ע ישר והפוך לראות ולהבין את האיסורים הכרוכים בכל דבר הבא אל הפה, ובפרט בשנת השמיטה שלא להכשל בהיתר מכירה וכדו', צריך להיות בקי בדרכי והלכות קנינים וקריאת חוזים, לראות אם הגוי שקנה את השדה קנאו מדין תורה והרי הוא שלו או לאו, וצריך לזה היקף גדול מאוד, ובעיקר צריך הרבה 'פראקטיק' בדרכי המפעלים וה'מאשינען' למיניהם, ע"כ, ומרן הגאב"ד בעל מנחת יצחק זיע"א בשעתו, ראה והבין הצורך הגדול והנחוץ להעמיד את רבינו זיע"א איש אשר רוח בו בידיעותיו

והבנתו וישרות דעתו בדרך ההוראה ובדרך הפראקטיק לדעת ולירד בכל דבר ודבר לעומקו, ולכן הטיל עליו צרכי ציבור לעמוד ולשרת את ישראל ולדאוג על כשרות המאכלים הבאים לביתם ושולחנן של ישראל.

סדר תהילים בכל יום

מאז היה ענין ועד הכשרות על כל פרטותיה ודקדוקיה מונח על כתפו יחד עם חבורת מרעיו הגאון רבי אברהם ראטה זצ"ל ויבלחט"א כ"ק האדמו"ר רבי נפתלי האלברשטאם מטשאקעווא שליט"א, ושאר הרבנים הגאונים העומדים על הפקודים, ומפני יראת ההוראה שלא להכשל ח"ו במידי דאכילה, היה לו זמן קבוע מידי יום ביומו לפני בואו למשרדי ועד הכשרות להתחנן ולהתפלל לפני השי"ת, בפרקי תהילים כשעתא חדא, כדי שלא יצא תקלה מתחת ידו. ולאחרונה אמר לנכדו שליט"א שאת ההנהגה הזאת לקח מרבו מרן מהרי"ץ זיע"א שהנהיג לומר בכל יום ה' פרקי תהילים, ובחודש אלול אמר ג"כ כסדר שסידר רבו הנ"ל.

לא נח ולא שקט

וזכורני כאשר געש ורעש העולם על מפעל ידוע שהיתה תחת השגחת הביד"צ שהקדיחו תבשילים ועשו מעשה לחלל את השבת על אף האזהרות ממרנן הגאב"ד מהרי"ם דושינסקיא זיע"א ובית דינו, יצאה הוראה להסיר ההשגחה מהמפעל על אף היותו מפעל כמעט יחיד במינו שהיה נצרך מאוד להרבה מפעלים וצרכי מזון חיונים, אז היה מו"ר זיע"א טרוד כמה שבועות וראו עליו שהוא מודאג ומوترד מאוד ולא נתן שינה לעיניו

על בור'ה ולהיות עומד על המשמר במקום ולהורות להם את המותר ואת האסור, וגם בענין זה ערך וסידר ספר מיוחד והמה בכתובים בענין טומאת מת וטומאת אהל וכו'.

אני מבטל דעתי מפני דעת מרן

והאמת ניתן לאמר שבזכותו ובהוראתו של מרן הגאב"ד בעל מנחת יצחק זיע"א נטל על שכמו להיות יושב כסאות למשפט, ולהורות הוראה בישראל, וגופא דעובדא הכי הוי, כי זאת ידוע שבימי נעוריו של רבינו היה עוסק לפרנסתו יום יום בבאנק בריטניה שהיה בכיכר השבת, וביום מן הימים קרא מרן המנחת יצחק זיע"א אליי, ואמר לו שהוא מבקש ממנו לצאת מן הבאנק כדי שיוכל לישב ולהורות לבני ישראל דבר ה' זו הלכה, ובענותנותו שלא היה חפץ בכך כי היה בורח מן הכבוד, שאלו אם מצווה או שמציע לו, ענה לו המנחת יצחק הריני מצווה אותך וכה תעשה! וכאשר שמע ממנו הוראה מפורשת ביטל דעתו מפני דעת מרן בעל מנחת יצחק זיע"א, ותיכף ומיד פנה אל הבאנק וכתב להם מכתב התפטרות. אגב יש לציין כי אז שילמו לו תיכף ומיד דמי פיצויים וכל משכורתו בשלימות, והנה זה פלא ששבוע אח"כ פשט הבאנק את הרגל ויצאו כל השותפים והעובדים נקיים מנכסיהם בהפסדים גדולים, וימלט החכם ששמע בקול רבו ולא הפסיד כלום.

לא נהנה מתמיכת הכולל

וכך היה נהנה מיגיע כפו שעמל בעשר אצבעותיו, להביא טרף ומחיה לביתו, ולא רצה ליהנות מכתרה של תורה, ואף בעת למדו בישיבת אהל משה לא לקח את תמיכת הכולל כלל. על יושרו במלאכתו באמונה, אמר פעם שבשעות עבודתו בבאנק אינו חושב בסדרי לימודו ולעומת זאת בשעות לימודו אינו חושב על סדר עבודתו כי זמן תורה לחוד, ועליו הכתוב אומר אשרי כל ירא ה', וגו' יגיע כפיו כי תאכל אשריו וטוב לך, ואמרו חז"ל גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים, וק"ו לירא שמים הנהנה מיגיע כפו.

לא אמר קבלו דעתי

גם אחר שחיבר את ספריו ונתפרסם בכל העולם לספרא רבא בישראל בישרות השכל וההבנה ובסדר נפלא וכל דבר וענין היה יורד לעומקו וצלל במים אדירים מסוגיות הגמ' עד אחרוני הפוסקים, לא היה נוטל לעצמו את ההכרעה, ולא פעם אחת אמר לשואליו שאין צריך לפסוק כה"פ פתחי חושן" ואפשר לחלוק עליו, וכך היה עושה מעשה כשהיה מו"ל את ספריו במהדורה בתרא וכדו' עבר עליהם עוד פעם במלוא הכובד מוציא ומכניס את הנראה לדעתו.

ואם מצא פוסק שפסק באופן אחר וחולק עליו, לא נמנע מלהביא גם את דעת החולק עליו, לדוגמא: ספרו "חנוך לנער" יצא לאור לראשונה בשנת תשכ"ח, ובשנת תשל"ח יצא לאור שו"ת קנה בושם להגר"מ בראנדסדורפר זיע"א, ובשנת תש"מ יצא לאור ספר חנוך לנער במהדורה שניה, ושם מביא את דעת ה"קנה בושם" והכרעתו אף שאינו כדעתו, וכן

ולעפעפיו תנומה והיה נוגע הדבר אליו כ"כ שמה יצא ח"ו חילול ש"ש, כי הרבה פעולות עשו בעלי המפעל לרומם קרנם ולהראות את צדקתם שכדין עשו ואינו אלא סיבה פוליטית וכו', עד אשר בא בסיעתא דשמיא מיוחדת ישועה ממקום אחר, ואותה מפעל ירדו מטה מטה עד שבאו להכנע להוראות הביד"צ, ואז שבה אליו רוחו וחזר לסדר יומו הרגיל.

משובב נתיבות לשבת

כמו"כ הטיל עליו רבינו בעל מנחת יצחק זיע"א, לדאוג על עניני עירובין שבעיר שהוא הדבר המוטל על רבני העיר, ומני אז הכניס ראשו ורובו לברר הלכות תחומין ועירובין החמורות על כל פרטותיה ודיקדוקיה, אשר מעטים המה היודעים הלכות האלו על בורים, וגם הוציא לאור ספר מקיף על הלכות תחומין ועירובין ה"ה ספרו הגדול "נתיבות שבת", וכך תיקן עירובי חצירות לכל דרי העיר עוז לנו ירושלם ת"ו, ובעיר בית שמש, ובאתרא קדישא מירון, וגם בעיר אומאן הרחוקה הטריח עצמו בטלטולי דגברא להיות עומד על אופן עשייתו ותיקון העירוב שם.

פעם העיז מאן דהוא לערער על כשרות העירוב בפעיה"ק ת"ו ובא אל מרן הגאב"ד הרמ"א פריינד זיע"א להציע את טענותיו, ויהי כאשר שמע את דבריו אחזו חיל ורעדה ויצעק עליו בקול גדול, וכי מערער אתה על פסקיו והוראותיו של רבי יעקב ח"ו, וההוא בראותו שאורייתא וכבוד התורה הקדושה קא מרתחי ב"ה ברח משם בבושת פנים.

הרי כך כותב הרב בספרו "נתיבות שבת"

מדי דברי בבקאותו בדיני והלכות עירובין, נזכרתי עתה בעת כתיבת שורות אלו על מה שהייתי נוכח, כאשר נתעורר ענין תיקון עירוב בעיר ווילאמסבורג יצ"ו, אשר נפל דבר בין גדולי ישראל זה אומר בכה וזה אומר בכה, ורבינו בהיותו בורח מן כל נדנוד מחלוקת לא רצה לומר ולחיות דעתו בענין, (מלבד מה שהוטל עליו מתוקף תפקידו בביד"צ או בתור רב השכונה וכדו').

והנה ביום מן הימים התקשר אליו אחד לפי תומו מחו"ל לשאול שאלת תם על הלכות עירובין, ומו"ר זיע"א הבין מתוך שאלתו שרוצה להוציא ממנו חו"ד בענין העירוב שם, וע"כ ענה לו "איני יודע" (כדרכו שזו היתה תשובתו כשלא רצה לענות מאיזה סיבה שהוא), אך הלה לא הרף ממנו, והתחיל לדון בענין מה שכתב רבינו בספרו "נתיבות שבת", באמרו הרי כך וכך כותב מרן בספרו, וענה לו אם כתוב בספר הרי הספר לפניך, ומה אתה חפץ ומטרידני להכנס בדבר שאינו נוגע אלי, וכך עזבו לנפשו בראותו שלא יזיזו מהחלטתו שלא לחו"ד בענין השנוי במחלוקת.

וכל יש לו נתן בידו

כהנה וכהנה הטיל עליו מרן הגאב"ד בעל מנחת יצחק זיע"א, הכרעות בכל חלקי התורה בהיותו משתעשע עמו באהבים בתורה, כמו בתקופה שעברו בית חולים שערי צדק מיפו למשכנם החדש, הטיל מרן בעל מנחת יצחק זיע"א עליו, להיות רב הפוסק בכל השאלות המתעורר שם באופני סידור המטבח ובשאר השאלות החמורות, כמו"כ כאשר נתעורר פעם ענין שמירת קברי ישראל מחילולם באחת מן המערכות הטיל עליו הגאב"ד בעל מנחת יצחק זיע"א, להכנס לעובי הקורה לברר ההלכה והמציאות

אִירוּעַ בְּטַעַם שִׁלְכֶם

מתנה
מנה אחרונה
מעוצבת

אפשרות לעריכת אירועים במגוון אולמות ברחבי הארץ
מבחר אולמות באזור המרכז

Toameha טועמיה

רשת מסעדות, קייטרינג ואירועים

למשלוחים ולמוסדות:
1599-500-520

בהשגחת הברוך
מלך ירושלים
יודעה הנני

מישור האדומים:
רח' פריגן 14
פינת סופה

בית שמש:
נחל גיצנים 8,
רמת בית שמש

ירושלים:	ירושלים:
צפניה 61	כיכר השבת,
פינת בר אילן	מאה שערים 1

ירושלים:
כיכר השבת,
מאה שערים 1

המרכז הלאומי למעורבות אזרחית
 להיכנס לספישל בייבי ולהכיר מקרוב להתנסות... לקפל... להוריד...
 להרים... לבחור... ולהנות מחווית שימוש נוחה מקסימלית.
 אתם מחפשים להיכנס לספישל בייבי כל ערב בין השעות 7:30-9:30.
 זה לירב ויץ 472 אתר האינטרנט - בית חאסי - בית חאסי - בית חאסי
 תוכלו להיכנס לספישל בייבי ולהנות מחווית שימוש נוחה מקסימלית.
 054-8497445

© 2000 by John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved. This journal is registered at the Copyright Clearance Center, Inc., 222 Rosewood Drive, Danvers, MA 01923. Organizations in the USA who are also registered with the C.C.C. may therefore copy material (beyond the limits permitted by sections 107 and 108 of US copyright law) subject to payment to C.C.C. of the per copy fee of \$05.00. This consent does not extend to multiple copying for promotional or commercial purposes. ISI Tear Sheet Service, 3501 Market Street, Philadelphia, PA 19104, USA, is authorized to supply single copies of separate articles for private use only. Organizations authorized by the Copyright Licensing Agency may also copy material subject to the usual conditions. For all other use, permission should be sought from John Wiley & Sons, Inc. or the appropriate copyright owner. This journal is registered with the International Copyright Clearance Center (CCC), 222 Rosewood Drive, Danvers, MA 01923. Organizations in the USA who are also registered with CCC may therefore copy material (beyond the limits permitted by sections 107 and 108 of US copyright law) subject to payment to CCC of the per copy fee of \$05.00. This consent does not extend to multiple copying for promotional or commercial purposes. <http://www.intellect.com> For all other use, permission should be sought from John Wiley & Sons, Inc. or the appropriate copyright owner. <http://www.intellect.com> This journal is registered with the Copyright Clearance Center, Inc., 222 Rosewood Drive, Danvers, MA 01923. Organizations in the USA who are also registered with the C.C.C. may therefore copy material (beyond the limits permitted by sections 107 and 108 of US copyright law) subject to payment to C.C.C. of the per copy fee of \$05.00. This consent does not extend to multiple copying for promotional or commercial purposes. ISI Tear Sheet Service, 3501 Market Street, Philadelphia, PA 19104, USA, is authorized to supply single copies of separate articles for private use only. Organizations authorized by the Copyright Licensing Agency may also copy material subject to the usual conditions. For all other use, permission should be sought from John Wiley & Sons, Inc. or the appropriate copyright owner. This journal is registered with the International Copyright Clearance Center (CCC), 222 Rosewood Drive, Danvers, MA 01923. Organizations in the USA who are also registered with CCC may therefore copy material (beyond the limits permitted by sections 107 and 108 of US copyright law) subject to payment to CCC of the per copy fee of \$05.00. This consent does not extend to multiple copying for promotional or commercial purposes. <http://www.intellect.com> For all other use, permission should be sought from John Wiley & Sons, Inc. or the appropriate copyright owner. <http://www.intellect.com>

נבטל עמו כל חמודות ירושלים

"כשאני הולך ברחוב ואני רואה את הגלגלים של המכוניות אני רואה ריבית, מסתכל על השלטים של החנויות אני רואה ריבית, כל העולם זה ריבית", כך אמר הגאון האדיר רבי **יעקב בלוי** זצוק"ל לחברותא שלו במשך ארבעים שנה הרב הגאון ר' **נתנאל לינדר** שליט"א ראש כולל "עץ חיים" ומרבני ועד הפיקוח ההלכתי דעתינו | השקיעות שלו בלימוד היתה נוראה כל כך עד שכשהיה שקוע בסוגיא הוא לא ראה שום דבר בעולם מבלעדי הסוגיא שלו | "העדה" בשיחה מיוחדת עם החברותא שלמד עמו ארבעים שנה, המגולל מעשים מופלאים ומרעידים כל לב ממסכת חייו של רבנו הגדול | **האחרון!**

ויבכו אותו בית ישראל

'העדה' מבכה את סילוקו של
רבינו בעל פתחי חושן צוק"ל
חבר הביד"צ פתח"ק

אחד חייב שיהיה לו קירבה לתלמידי חכמים.
פעם אמר לי, למה צריך לקבל פני רבו ברגל כי
חלק מההנהגה בחיים, זה לראות איך הרבי נראה
ביום טוב! זעהן די שמחה פון רבי'ן!
מען דארף זיך ווייזן ביי תלמידי חכמים!
הסיבה לכך שהיום הענין הזה נחלש, מגיע
ממה שכל אחד שכבר למד כמה דפי גמרא חושב
על עצמו שהוא כבר מספיק חשוב וגדול וכבר לא
צריך לראות ולהתאבק בעפר תלמידי חכמים.
אינו דומה מי שהכיר וראה תלמידי חכמים כמו
עיניו, לבין מי ששמע סיפורים אודותם. יש הבדל
גדול ביניהם.

הוא עצמו היה "מקבל" גדול והיה מסתובב
הרבה במחיצתם של תלמידי חכמים כדי לקבל
מהם יראת שמים. איפה שהיה ניתן לקבל משהו
יראת שמים והתעלות בכח הפסק היה הולך.

רבי נתנאל לינדר שליט"א ממשיך ואומר:
אנחנו גרנו ב'שטעטלאך' בבתי ברוידא. את מי
היינו רואים כל יום? את מרן הראב"ד רבי פנחס
עפשטיין, את רבי אליהו שחור, את רבי שמואל
קליינרמן ורבי אליהו ידלר. ראינו דמויות! מה
רואים הילדים של היום? הדור של היום זה
דור שלא ידע את יוסף! לא הולכים לראות! לא
הולכים להתאבק בעפר רגליהם!

הלכות ריבית עם כל הכוחות

מתי התחלתם ללמוד עמו?

רבי נתנאל לינדר שליט"א: זה היה לפני
ארבעים שנה בשנת תשל"ג.

אמנם אנחנו קרובי משפחה, אני נכדו של רבי
עמרם (בר"מ) בלוי זצ"ל והוא בנו של רבי יוד'ל,
אבל לא היה לנו היכרות כל כך.

באותה תקופה למדתי בישיבת "מיר" ואז הגיע
הגאון רבי מאיר מאלין זצ"ל ל"מיר", הוא עלה
לביתו של הגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל וביקש
ממנו רשימה של כשלושים אברכים כדי לפתוח
עבורם "כולל". ואז עברנו קבוצה שלימה מ"מיר"
לכולל של הרב מאלין שהיה בבית כנסת בשכונת
פאג"י מקום רבנותו של רבי יעקב בלוי. הוא היה
עולה להתפלל עמו "מנחה מעריב" והתעניין
קצת בכולל שלנו.

למדנו אז בכולל מקצועות שונים בתורה: יורה

בלי בתחומים הללו!

דיינים באוסטרליה ובאמריקה, בכל קצווי תבל
ממש, אומרים שרבי יעקב בלוי עשה בריבית
ובחושן משפט כעין מה שעשה מרן החפץ חיים
זיע"א ב"משנה ברורה".

זה דבר נורא!

למשל בתקופה האחרונה הדפוס פעם נוספת
את עניני ה"קניינים". עברתי על זה, זה ממש
מורא'דיג. הברייטקייט שלו, כח הפסק והבהירות
שהוא מכניס בכל הענינים.

בדור שלנו היה לו את סוד ד' ליראיו! זה כוח
ממש מעל לדרך הטבע!

כדי לעשות את מה שהוא עשה לבדו, היו
צריכים להושיב מכון של עשר אנשים שיעבדו
על זה איזה עשר שנים ואולי היו מצליחים להגיע
למה שהוא עשה לבדו, בלי עוזרים ובלי מחשבים
ובלי שום סיוע!

היה לו מורא'דיגע סיעתא דשמיא!
והסיעתא דשמיא שלו הגיעה כאמור מהיראת
שמים שלו!

הרי הוא היה מסתיר עצמו לגמרי, לא ראו עליו
כלום מבחוץ, מתחת למלבוש הפשטות המופלגת
שעטה על עצמו הסתתר יהודי שהיה לו פחד ד'.
מתחת ללבושים שלו ראית דבר אחד: פחד ד'!
היראת שמים בערה בו כאש.

יראת שמים ממרן הגר"ד יונגרייז

פעם שאלתי אותו מאיפה הוא לקח יראת
שמים כזאת?

הוא ענה לי שהוא קיבל את זה מרבי דוד
יונגרייז! הרבי שלו!

היה לו את ה"ברען" ביראת שמים של מרן
הראב"ד הגאון האדיר רבי דוד יונגרייז זיע"א.
הוא עצמו אמר לי על רבו הגדול רבי דוד יונגרייז
שהוא היה בוער ביראת שמים, על כל דבר הוא
הסתכל מה אומרים בשמים על זה. הפשיט לגמרי
את ה"אני" שלו, להתרכז רק ברצון השי"ת.
רבי יעקב בלוי היה בוכה על הדור שלנו שכבר
לא רואים אנשים כמו רבי דוד יונגרייז שהיראת
שמים שלהם בערה בהם כאש.
הוא אחז שלראות צדיק זה יותר מללמוד מאה
ספרי מוסר!

והעיקר הוא במראה העינים, הוא אחז שאת
עיקר היראת שמים מקבלים מלראות את
הגדולים והצדיקים במראה עינים.

פעם הוא סיפר לי על זקינו רבי משה בלוי
שבילדותו היו מכניסים אותו הרבה לביתו של
השרף מבריסק מרנא המהרי"ל דיסקין זיע"א כדי
שלא יסאר לבדו בבית, כי אסור לת"ח להסאר
יחיד. וה"שמע ישראל" של השרף מבריסק זיע"א
עמד לו מול העינים כל החיים שלו! מזה הוא
שאב את ה"יראת שמים" שלו.

אנחנו ראינו "פיערדיגע אידן", היה אומר
תמיד! ומזה שואבים יראת שמים!

להתאבק בעפר רגליהם של תלמידי חכמים

בענין הזה של מתאבק בעפר רגליהם של
תלמידי חכמים, כאב לו מאוד מה שבדור הזה
הענין נחלש. הוא היה טוען שלראות תלמיד חכם
במראה עינים זה המחנך הכי גדול. הוא אחז שכל

[מאת: הרב צ. בטלמן]

כשנפטר אדם גדול כזה - פותח הרב הגאון
ר' נתנאל לינדר שליט"א ואומר - יש בחינה
מסויימת של "לא נספד כהלכה", לא בגלל שלא
התקיימו הספדים, אמנם התקיימו הספדים אבל
השאלה על מה בוכים כאן. אנשים לא הכירו
מספיק את גדלותו המופלגת של מרן הגאון
האדיר רבי יעקב בלוי זצוק"ל.

כשדוד המלך קונן על אבנר בן נר הוא אמר: שר
וגדול נפל בישראל. הלא תדעו...

מדוע הוא אמר את המילים "הלא תדעו".
וכי לא סגי בכך שאמר עליו שהיה שר וגדול
בישראל? למה צריך להוסיף הלא תדעו? משמע
שהיה חסר כאן בידיעה!

אמרתי על זה שלפעמים כולם יודעים שהיה
שר, אבל לא יודעים עד כמה היה "גדול", ועל זה
אומרים "הלא תדעו"!

את זה צריך לדעת!

כי באמת לא יודעים מספיק!

זה שרבי יעקב בלוי היה "שר" זה דבר מפורסם
בעולם, כולם ידעו שהוא רב גדול, חבר הבד"צ
והפוסק של "ועד הכשרות", אבל את ה"גדלות"
שלו לא רבים הכירו, ועל זה צריך לומר "הלא
תדעו"!

את זה צריך לספר! הלא תדעו!

סוד ד' ליראיו

רבי נתנאל לינדר שליט"א: על כל שאלה קשה
שהיתה מגיעה אלינו היינו מכירים את הכתובת!
מ'פארט אראפ אין פאג"י! נוסעים לפאג"י!
ושם בפאג"י היינו שומעים תשובות ברורות
לכל השאלות.

נשאלת השאלה מהיכן היה לו את כח הפסק?
הגמרא אומרת בסנהדרין דף צ"ג, אדם יכול
להיות גדול, אפילו ראש הסנהדרין, אבל אין לזה
קשר לכוח הפסק שזה כוח מיוחד!

על זה נאמר בגמרא: "סוד ד' ליראיו!"
זה סוד מיוחד שיש להקב"ה שהוא מגלה את
זה רק לאנשים מיוחדים.

מי הם האנשים הללו?

ליראיו!

מי שהוא ירא שמים הוא מקבל את הסוד הזה
מפי הקב"ה!

לכל דור יש את סוגי הבעיות שלו. ולכל דור יש
את ה"פוסק" המיוחד שלו, "דור דור ודורשיו".
לדור שלנו, היה את רבי יעקב בלוי שהיה לו את
ה"סוד ד' ליראיו".

הוא זה שקירב אלינו את ה"שולחן ערוך חושן
משפט" באמצעות ה"פתחי חושן"!

הוא זה שהחזיר בדור שלנו את ה"רבית"
באמצעות ה"ברית יהודה"!

ו"חובת הדר" - מזוזה, "חנוך לנער" ו"מלבושי
ישע" - שעטנז" ו"מלא העומר" - חלה ו"נתיבות
השבת" - עירובין "פתחי מקוואות" ו"צדקה
ומשפט", ועוד...

ואחרון חביב הספר על עניני "נדרים" שחיבר
ממש לאחרונה.

הוא קיבל את זה מן השמים בתור "סוד ד'
ליראיו" והוא קירב את הדור שלנו לזה!

ממש לא יאומן כי יסופר מה שעשה רבי יעקב

דעה, תערובות, בשר בחלב ועוד.
הייתי אז אברך צעיר ורבי יעקב בלוי אמר לי
אז שיש לו חשק גדול ללמוד "איזהו נשך" ואולי
נקבע חברותא אחרי הצהריים. זה היה אחרי
שכבר הוציא את הספר "חובת הדר" על הלכות
מזוזה ורצה להתחיל ללמוד את עניני ריבית.
היה לי חברותא בכולל אחרי הצהריים אבל
אמרתי לו שנוכל ללמוד אחרי הכולל שעה.
נשארתי אחרי הכולל עוד שעה והתחלנו
ללמוד בחברותא את עניני "ריבית".
זה התחיל עם שעה וזה התרחב לשעתיים
ומשם לארבע וחמש שעות, עד שהגענו למצב
שלמדנו מסוף הסדר בכולל עד חצות הלילה.
הוא הכניס את עצמו לעניני ריבית "מיט די
גרעסטע כוחות"!

והוא הסביר גם למה?

הוא טען שיש בעיה גדולה מאוד עם כל הנושא
הזה של ריבית.
כאילו שזה לא קיים ח"ו!

אנשים מחוסרי ידיעה היו הולכים לבנקים
ולווים כספים כאילו שאין כזה איסור של ריבית
בתורה. זה היה ממש בגדר מצווה שכוחה!
הוא הרגיש אז "חוב קדוש" להכנס בכל
הכוחות לנושא הזה ולהחדיר את חומר הדבר עם
כל ההלכות אצל היהודים החרדיים!

לפני כן, עסק בענינים אלו?

רבי נתנאל לינדר שליט"א: לפני כן לא עסק
בזה כ"כ, רק בשנת תשל"ג התחיל להכנס לזה עם
כל הכוחות.

התחלנו ללמוד את עניני "איזהו נשך" כל לילה
עד שעה מאוחרת. אחרי שלמדנו את הסוגיות
השונות בגמרא עם שיטות הראשונים עברנו
ל"שולחן ערוך", ואחרי שנה שלימה שלמדנו את
הענינים זה התחיל לקבל "צורה"!

לאחר שעברנו על הסוגיות עם השולחן ערוך
והפוסקים התחיל לחבר את הספר "ברית יהודה".
הוא היה כותב את ה"געשטעל" של הספר והיה
נותן לי לעבור על זה לצורך הערות וכו' וכך זה
נבנה.

הלומד מכל אדם

באותה תקופה בערך בשנת תשל"ד שמע על
גדולי התלמידי חכמים מכולל חזון איש בבני ברק
שעסקו רבות בעניני ריבית, הגאונים רבי יחזקאל
ברטלר, רבי יהודה בויאר ורבי אברהם רייסנר
שליט"א, ואז אמר לי: הבה ניסע לבני ברק כדי
ללבן עמם את הסוגיות.
זה היה הגדלות שלו!

הוא היה מבוגר מהם בשנים, והם היו תלמידי
חכמים צעירים, אבל אצלו לא תפסו הענינים של
כבוד והפרשי גיל שום מקום.
"אויב מיר וועלן אביסל קלוגער ווערן, פארן
מיר אראפ" - אמר לי אז. וכך נסענו אליהם ללבן
עמם את הסוגיות השונות.

התפיסה הנוראה והעצומה

אז בתקופת חיבור הספר היינו הולכים הרבה
לביתו של הגאון רבי יששכר דוב גולדשטיין זצ"ל
ראש ישיבות שומרי החומות, שהיתה לו ספריה
גדולה, כדי למצוא ספרי פוסקים העוסקים
בעניני ריבית: חקרי לב, מהרשד"ם, ומהרש"ך.

איש שיחנו הגר"נ לינדר שליט"א

זה היה ממש מפליא. באותם הספרים היו
תשובות ארוכות בעניני ריבית שהשתרעו על
פני דפים שלמים "בלעטער אויף בלעטער".
ואז ראיתי את התפיסה העצומה ואת הגאונות
שלו. הוא היה עובר על זה במהירות וכותב את
התמצית.

התפקיד שלי היה לבקר אותו. הייתי יושב "צען
מאל אזוי פיל צייט", והייתי צריך לבדוק "צו ער
האט נישט פארקוקט".

אז התפעלתי מהגאונות העצומה שלו. בזמן
קצר היה תופס את כל הענין ומגיע לתמצית
הדבר, בעוד שאני הייתי צריך לשבת שעות רבות
ולעבור על הכל כדי לראות אם הקיצור שכתב
מתאים למה שכתוב בספר.

"זעלטן אז איך האב אים געכאפט" - היה נדיר
לתפוס אותו בטעות!

הייתי משתומם כל יום מחדש מהתפיסה שלו...
זה לא היה טבעי בכלל.

הגלגלים של המכונית זה ריבית, השלטים של החנויות זה ריבית

אי אפשר לתאר את השקיעות המוחלטת שלו
בסוגיות של ריבית באותה תקופה. הוא היה כל
כולו שקוע בסוגיות של ריבית עד שהוא אמר
לי אז: "ווען איך גיי אין גאס, איז די רעדער פון די
אויטאס איז ריבית, און די שילדן פון קלייטן איז
ריבית, אלעס איז ריבית! (אני הולך ברחוב ואני
רואה את הגלגלים של המכוניות אני רואה ריבית,
וכשאני מסתכל על השלטים של החנויות אני
רואה ריבית. הכל זה ריבית).

מעשה נורא שהתרחש אז חקוק בקירות לבי!
יום אחד הגעתי ללמוד עמו, והוא איננו!
חיקיתי ליד הדלת, דפקתי ודפקתי ואין עונה לי.
לפתע אני רואה אותו למטה מגיע ואז הוא אומר
לי שהרבנית מאושפזת בבית החולים והיא
נמצאת במצב של קריסת מערכות, הריאות לא
פועלות וגם לא הכליות. באותו יום לא אכל ולא
נח כל היום "איך בין דערהרג'עט" היום אי אפשר
ללמוד.

אמרתי לו אז: אולי נלמד מעט, אם לא נלמד
חמש שעות אז נלמד לפחות רבע שעה.
אמר לי: ביזסט גערעכט! הבה נלמד רבע שעה!

והרבע שעה הזאת נמשכה עד השעה שתיים
עשרה בלילה!

כשהוא נכנס לסוגיא, לא היו לו שום מעצורים
הוא שכח מכל העולם.

היה זה אחרי יום שלם בבית החולים, הרבנית
היתה במצב של קריסת מערכות, לא אכל ולא
שתה והראש שלו בכלל לא היה במקום, התחיל
ללמוד רבע שעה ולפתע מצא את עצמו בשעה
שתיים עשרה בלילה ועדיין בסוגיא.

אחרי שגמרנו ללמוד את הסוגיא היה שרוי
בשמחה גדולה ואמר לי: הרי כל מה שלמדנו
עכשיו בוודאי למדנו לשם שמים, לכן אני בטוח
שהלימוד הזה יעמוד לזכותה שתבריא מחוליה.
למרבה הפלא, הרבנית התאוששה ויצאה מכל
הבעיות הרפואיות והבריאה לגמרי, אחרי שהיא
היתה במצב של קריסת מערכות!

הכל מכח הידיעות העצומות בחושן משפט

לפני כמה שנים היה הסיפור הזה?

רבי נתנאל לינדר שליט"א: זה היה לפני
שלושים ושבע שנים בערך בסביבות שנת
תשל"ו. בתקופה בה עסקנו בחיבור הספר "ברית
יהודה" על עניני ריבית.

את עניני ריבית למדנו יחדיו חמש שנים בערך.
בשנת תשל"ו הוציא את ה"ברית יהודה" על עניני
ריבית.

הכוח שלו לחבר את הברית יהודה על עניני
ריבית זה בא מהידיעות העצומות שהיו לו בחושן
משפט!

הרי מקצוע ריבית בתורה בנוי על חצי יורה
דעה וחצי חושן משפט.

זה שאסור לקחת הלוואה בריבית זה שייך
ליורה דעה! אבל מה זה נקרא בכלל הלוואה? זה
כבר קשור לחושן משפט!

אחרי שלמד כל כך הרבה את "חושן משפט"
ביז ער האט געשוועמען אין חושן משפט, ממילא
הוא הצליח מאוד בעניני ריבית.

להעמיד הדת על תילה

רבי נתנאל לינדר שליט"א: היה איכפת לו
שהנושא של הריבית מוזנח מאוד זה היה ממש
"מצוה שכוחה", היה קשה לו לעבור לסדר היום
ולהשאר שליו ושאנן כשרבים בציבור החרדי
התנהגו בעניני ממונות כאילו איסור ריבית אינו
קיים בעולם ח"ו.

באותו זמן גם השתנו כל סדרי התנהלות
הממונות בעולם, ההשקעות והפיננסים קיבלו
צורה אחרת לגמרי.

יהודים חרדים רבים, מחוסרי ידיעה, לוו
בבנקים בלי היתר עיסקא ונכשלו באיסור ריבית
ממש. כמו"כ השקיעו כספים במקומות שיש שם
איסורים דאורייתא.

הוא לא ציפה והמתין שמישהו יקים איזה "ועד
פעולה" של עסקנים שיטפלו בענין, אלא הלך
הוא לבדו מיוזמתו האישית לטפל בזה.

וכך התחלנו ללכת מבנק לבנק כדי לבדוק את
ההיתר עיסקא שלהם אם הוא נעשה עפ"י הלכה.
וגם הלכנו ל"רשות לניירות ערך" כדי לראות איך
אפשר לתקן את הענין ולהעמיד הדת על תילה
בעניני ריבית.

אני זוכר אז שהאנשים שנפגשו עמו, מנהלי בנקים ואנשי כלכלה מהשורה הראשונה, יצאו מהכלים ממש.

הם אמרו לי אז אודותי: "הוא אדם מעניין מאוד, אנחנו השתלמנו ולמדנו שנים רבות באוניברסיטאות את עיני הכלכלה והפיננסים ומה שאנחנו למדנו במשך שנים הוא תופס בדקות! ולמרות זאת הוא מתנהג ככזו פשוטות. כל ילד אצלינו שיועד רבע או עשירית ממה שהוא יודע ומבין כבר אי אפשר לדבר אתו מרוב שהוא מחשיב את עצמו. הוא גאון כלכלי ממש ומתנהג בפשטות ובצניעות, רק בגלל זה אנחנו מוכנים לעשות את כל מה שהוא אומר!"

זו הסיבה היחידה שהיה להם דרך ארץ כלפיו. הם ראו למול עיניהם גאון בכלכלה שמתנהג כאחד האדם בפשטות נוראה, דבר שלא הסכימו לראות מעודם.

מנהלי הבנקים ואנשי הכלכלה השונים לא היה להם מושג מה זה ריבית. הם לא ידעו מה זה בכלל! כשדיברנו עם יועצים משפטיים בבנקים וכו', היינו צריכים להתחיל מאל"ף ב"ת, לספר להם מה זה נקרא ריבית מה אסור ומה מותר.

הציבור החרדי היה אז קטן, אף אחד לא דרש מהבנקים שום דרישה, הם לא שמעו מעולם על דברים כאלו. אנשי הכלכלה החילוניים היו עמי-ארצות גמורים. לא היה להם שום מושג מה אנחנו רוצים מהם. אבל הוא הגיע והתיישב להסביר להם בשפה בנקאית כמו שכלכלן מדבר בשפה המקצועית שלהם, מה זה ריבית ומה זה היתר עיסקא, ולכן היה להם דרך ארץ כלפיו.

בתחילת דרכנו ביקשו גדולי התלמידי חכמים בבני ברק לפתוח קרן נאמנות בבנק המזרחי שתהיה תואמת לכללי ההלכה, עבור יהודים חרדיים רבים שעסקו במסחר באמצעות הבנק. אז הלך וישב עמם הרבה וייסד קרן מיוחדת שניהלה את העסקים על פי ההלכה. היינו נוסעים מפעם לפעם לבנק המזרחי ובודקים את התיקים לראות אם הכל מתנהל על פי דת ודין. אחר כך כשהיה קשה לנסוע לבני ברק, הם היו מביאים את הכל לכאן לירושלים ובכל יום שישי היינו יושבים ביחד ובודקים את התיק לראות אם זה מסתדר עם דיני הריבית השונים.

תפוצה חסרת תקדים

רבי נתנאל לינדר שליט"א: ה"ברית יהודה" זכה לתפוצה חסרת תקדים והפך להיות הספר היסודי בענייני ריבית, עד שאין לך מי שעוסק בריבית שאין משתמש עם ה"ברית יהודה" כספר יסודי עליו תלוי כל שלטי הגיבורים. אט אט נודע שמו כפוסק יחיד בדור בענייני ריבית והציבור החל להעלות בפניו את כל השאלות הקשות בענייני ריבית.

ההשקעה שלו בענייני ריבית היתה מפליאה הוא ראה בזה שליחות גדולה שהוטלה עליו מן השמים. שום מעצור לא עמד בפניו בדרכו להחדרת והפצת תודעת איסור ריבית.

הוא היה מוכן לנסוע ולנדוד למרחקים כדי לעודד אברכים שעסקו בסוגיות של ריבית. פעמים רבות היו ראשי כוללים שונים אפילו בערים רחוקות מבקשים ממנו שימסור שיעורים או שיבא לבחון את האברכים בענייני ריבית והוא היה נענה לכל קריאה. היינו נוסעים פעמים

רבות למרחקים כדי לבחון את האברכים ולמסור בפניהם שיעורים. העניין של החדרת הלכות ריבית היה עבורו מפעל חיים ממש.

הפיקוח על הפיננסים

במשך השנים, הציבור החרדי גדל והכפיל והשליש את עצמו הרבה יהודים חרדיים השקיעו כספים בכל מיני בנקים וקרנות וכו' והתעורר צורך להעמיד מסגרת רצינית לכל העניין הזה. ועד הפיקוח על הפיננסים שע"י העדה החרדית הוקם על ידו לפני עשר שנים, לאחר שהוא הצליח להחדיר את חומר איסור ריבית לציבור החרדי, וממילא היו הרבה סוחרים שעסקו בהשקעות החלו לדרוש מהבנקים ומהמפעלים שכל עיני המסחר יהיו עפ"י ההלכה מבלי להכשל באיסור ריבית החמור ועוד איסורים הכרוכים בהשקעות השונות.

הכל הגיע מהציבור! הציבור דרש את הדבר וכשציבור גדול מביע דרישות ועומד על שלו אי אפשר להתעלם ממנו. ולכן הסכימו הרבה בנקים

מידה ארצי. לכן הקים הביד"צ פעה"ק את ועד הפיקוח על פיננסים והשקעות שע"י העדה החרדית, והיינו יושבים שעות רבות בכל נושא כדי להעמיד את הדברים על תילם.

הם עוד ישלמו על כך ביוקר

האם זכורים לכם אפיזודות מעניינות מהפעילות להחדרת חומר איסור ריבית?

רבי נתנאל לינדר שליט"א: היו הרבה סיפורים מעניינים, חלקם אף כואבים מאוד, שהתרחשו באותה תקופה.

הלכנו אז מבנק לבנק כדי לבדוק את נוסח ההיתר עיסקא שלהם אם הוא מתאים להלכה. הגענו ל"בנק המזרחי" וראינו שהיה להם היתר עיסקא שניסח הרב הראשי שלהם ש. גורן. לאחר שבדקנו את ההיתר עיסקא, נדהמנו לראות שהכל היה עם הארצות אחת גדולה. הוא לא ידע מימינו לשמאלו בענינים אלו, ממש בזיונות. אמרנו לבנק מזרחי שההיתר עיסקא שלהם לא

עשוי טוב. אמר לנו המנהל, אצלינו הוא הרב הראשי של הרבנות ואנחנו לא נוותר על ההיתר עיסקא שלו.

הפעלנו הרבה לחצים לסדר את ההיתר עיסקא עפ"י ההלכה וזה לא עזר. עד שעלה לנו רעיון, אמרנו להם שהנוסח של גורן הוא מאה אחוז, אנחנו רק רוצים להוסיף למטה שמה שלא בסדר למעלה יחול לפי הנוסח שאנחנו נוסף. לזה הם הסכימו וכך הצלחנו לעשות היתר עיסקא כדת וכדין. (כיון שאכן כל מה שהיה כתוב למעלה לא היה שווה כלום, חל הכל לפי הנוסח שלנו).

משם הלכנו ל"בנק צפון אמריקה" שהיה דווקא בבעלות חרדית, הצענו להם נוסח טוב יותר להיתר עיסקא, והם אמרו שלא צריך כי יש להם היתר עיסקא מרבנים גדולים.

הנה המהרש"ם עשה תקנה גדולה בהיתר עיסקא. כי הרי הרבה אנשים לוויים מהבנק לא לצורך עיסקא רק לצרכים שוטפים וכו', ולזה תיקן המהרש"ם התחייבות נוספת שאם הלווה לא ישתמש עם הכסף לצורך עיסקא ישתעבדו כל

ומפעלים לעמוד תחת פיקוח הרבנים שלא יהא בו חששות של איסורים.

אף אחד לא יכול להתחמק מזה

מה השתנה בעשר שנים האחרונות?

רבי נתנאל לינדר שליט"א: כאמור, העניין חדר לציבור באמצעות פעולותיו עד שהציבור החל לדרוש ולעמוד על זה בתוקף.

אבל יש עוד נתון עיקרי שגרם לכך. פעם, עד לפני עשר שנים, מי שלא התעסק במסחר ובהשקעות וכל הענינים הללו יכול היה אולי להנצל מזה. אבל בשנים האחרונות נוצר מצב שכולם משקיעים ולא שכל אחד הוא משקיע, רק כל מי שעובד ולא משנה באיזו עבודה שיהיה, חייב להרשם לקרן פנסיה או בקופות הגמל השונות. הדבר הפך להיות חובה, וכמעט כל מי שעובד חייב להגיע לזה, גם אם הוא לא מבין בזה ולא מתעסק עם השקעות וכדו'. לכן היינו חייבים להעמיד ועד מסודר שיעסוק בענין הזה בקנה

ומהומה. עד שהיום לא יודעים אפילו כמה פעל והועיל בענין חמור זה. כלל ישראל ממש חייב לו הכרת הטובה גדולה על הצלתם מאיסורי ריבית חמורים הודות לפעילותו העניפה והשקטה.

איפה מונח "הראש"

כאן אנו נדרשים לנושא מרתק שהגאון האדיר רבי יעקב בלוי זצוק"ל היה ממש מיחידי הדור בזה. ידוע ומפורסם בעולם שרבי יעקב בלוי לא רצה להנות מכתרה של תורה רק מיגיע כפיו. רוב שנות חייו עד שהתמנה לחבר הבד"צ, על אף שניהן ברבנות שכונת פאג"י ורבים היו נוהרים לפתחו היה נהנה מיגיע כפיו.

רבי נתנאל לינדר שליט"א פותח לנו צוהר מופלא בכל הסוגיא הזאת:

מי שפותח היום את הספר "ברית יהודה" לא מסוגל להאמין בכלל שבזמן שנתחבר הספר היה מחברו עוסק לפרנסתו.

ההבדל הגדול בין כל אלו שעוסקים לפרנסתם שאינם יודעים ללמוד ולא מתעלים בתורה, לבין רבי יעקב בלוי שלמרות שעסק לפרנסתו הצליח להגיע לדרגות נשגבות בעמלה של תורה, הוא אחד ויחיד:

איפה מונח הראש!

אוואו ליגט די קאפ.

רבי יעקב בלוי הראש שלו היה שקוע בתורה. זה מה שעניין אותו כל הזמן.

היחס שלו לעבודה היה כמו שהתייחס לכל צורך אחר בחיים כמו אכילה או שינה, הוא הרגיש שהוא מתעסק בצרכי הגוף ולא השקיע בזה שום שאיפות ולא שאב מזה שום הנאה ולא רצה להתקדם בעבודה שלו. ברגע שהוא סיים את שעות העבודה שלו הוא השתקע בלימוד התורה מהרגע שסיים עד אמצע הלילה.

הוא סיים את העבודה בשעה ארבע בצהרים היה חוזר לביתו ולומד עד שלוש לפנות בוקר, כמו אברך שלומד שלוש סדרים בכולל. ולא זו בלבד אלא שבאמצע העבודה בבנק בריטניה בשכונת גאולה היתה לו הפסקה, ובהפסקה היה ממחר למארמרישע שוהל במאה שערים, לכולל "אוהל משה", שם היה לומד עם החברותא שלו הגאון רבי מרדכי אהרן שיינברגר שליט"א. במשך השנים הם סיימו שלוש פעמים שולחן ערוך חושן משפט.

פעם שאלתי אותו איך יתכן להיות שקוע כל כך בלימוד ועמל התורה למרות שעוסקים לפרנסה.

עצמם ישנם מניות שותף שהם מניות בערך של חמש אחוז ואז יש להם זכות הצבעה. במי שיש לו מניות פחות מחמש אחוז, יש מחלוקת בפוסקים. יש הסוברים שאין בכך בעיה כיון שאין לו זכות הצבעה, אבל רבי יעקב בלוי סבר שמכיון שיכולים להתאגד כמה ביחד הם מקבלים זכות הצבעה, ואז הם שותפים אפילו עכשיו שיש להם פחות מחמש אחוז.

מטעם זה סידר רבי יעקב בלוי שההשקעות הכשרות יהיו בניות על "אופציות" (שזה זכות במניה מבלי להיות שותף בעצם המניה) ועל "אגרות חוב".

דבר נוסף שאפשר להשקיע בו הוא ב"תעודות סל". תעודות סל עובד בצורה כזאת: לדוגמא 'מדד תל אביב' מורכב מעשרים מניות, בא מישוה ואומר אני מתחיל ממאה. אם מדד תל אביב יעלה בעשר אחוז הרווחת את העשר אחוז ואם זה ירד אז הפסדת את העשר אחוז. לתעודות סל יש היום מחזור עסקים של 34 מיליארד שקל, ובזה אפשר להשקיע כיון ששם לא הופכים להיות שותף במפעל.

ישבנו ימים ולילות ברשות לגיירות ערך כדי ללמוד את הנושא של "תעודות סל" מכל צדדיו כדי להסדיר אותם על פי הלכה.

רבי יעקב בלוי הציל את הדור כולו מאיסורי ריבית חמורים בכך שסידר 'קופות הגמל' ו'קרנות הפנסיה' שיהיה על פי הלכה. הוא חש מחויבות גדולה להצלת הדור כולו מהאיסורים הכרוכים בזה.

עוד שני דברים יש לציין - מוסיף רבי נתנאל לינדר שליט"א - שמי שדחף אותו הרבה לכך היה מרן הגאב"ד בעל ה"מנחת יצחק" זיע"א, שלאחר שנתן את ההסכמה על ה"ברית יהודה" אמר על עצמו שהוא ניסה ללמוד את עניני ריבית עם כל ההיקף והוא עצמו לא הצליח להגיע להיקף הקיים בספר ברית יהודה.

ואז ביקש ממנו שיתחיל לעבור בישיבות ובכוללים לעורר את הציבור על איסור ריבית שהוא בלתי ידוע ממש אפילו לתלמידי חכמים גדולים.

לפעמים באים בפני בורות בעניני חושן משפט ואני רואה שאפילו תלמידי חכמים גדולים עושים הסכמים וחוזים שהם ריבית קצוצה ממש! עוד דבר יש לציין שאת כל הפעילות העניפה להצלת כלל ישראל מאיסורי ריבית הוא עשה בצנעה כדרכו מבלי להקים וועדים ומכונים, הוא התרוצץ ממקום למקום להציל את כלל ישראל מאיסור ריבית אבל לא עשה מפעילותו שום רעש

הנכסים שיש לו וכל העיסקות האחרות שיעשה בחייו להלוואה הזאת. כלומר שכל הנכסים שיש ללווה נכללים בעיסקא, לא רק מה שהוא לוקח. את התקנה הזאת הצענו לבנק צפון אמריקה שיכלילו בהיתר עיסקא שלהם, אבל כאמור הם אמרו שאין בזה צורך. ואז אמר לי רבי יעקב בלוי: עוד תראה שהם ישלמו על הסירוב הזה ביוקר.

עברו כמה שנים הגיע מישהו שקנה במאתיים אלף דולר מניות ב"ירדן", היתה זו מניה שהיתה ממש להיט באותה תקופה. מי שניהל את המניה הזאת היה בנק צפון אמריקה, והיו שם רווחים עצומים. מי שהשקיע שם חמש שקל יכול היה להוציא רווח של עשרת אלפים שקל.

כמוכן לאחר שהסתיימה החגיגה הגדולה (כמו שקורה פעמים רבות) המניה הזאת פשטה את הרגל. ואז הגיע אותו יהודי שקנה מניות במאתיים אלף דולר ואמר להם כך: היות ויש לי היתר עיסקא שהוא מחצית מלווה מחצית פיקדון, ובדרך כלל הלווה צריך להשבע שבועה אם הרוויח או הפסיד, אבל במקרה זה כיון שאת הכסף הזה שלקח מהבנק הוא השקיע אצל הבנק עצמו במניות שהם ניהלו, כלומר שהלווה השקיע את הכסף אצל המלווה, אם כן אינו צריך להשבע, וכיון שאינו רוצה לשלם את החצי פקדון, רק את החצי מלווה, ואז אני חייב לכם רק מאה אלף דולר.

גדולי התלמידי חכמים בבני ברק שעסקו בעניני ריבית עמדו מאחורי האיש ורצו שילחם עד הסוף. הדבר הסתבך מאוד כיון ש'בנק ישראל' איים על מנהלי בנק צפון אמריקה שיכניסו אותם לכלא על מה שעשו עיסקא כזאת. מאה אלף דולר בימים ההם זה בערך כמו חצי מליון דולר היום. גדולי התלמידי חכמים בבני ברק רצו אחת ולתמיד להעמיד את ההיתר עיסקא למבחן. אבל רבי יעקב בלוי לא אחז שצריך להלחם בענין הזה. באותה תקופה הגיע כל הצוות של 'בית הדין הרבני' של תל אביב לביתו, כדי לדון עמו בכל התיק המסובך הזה ולנסות למצוא מוצא מהפלונטר הזה בתור המומחה הגדול ביותר בהלכות ריבית.

רבי יעקב בלוי אמר להם שההלכה היא ההלכה וצריך לעשות מה שנפסק להלכה. אבל אתם צריכים לעשות את זה שזה יעבור בצורה חלקה בלי מלחמות ובלי לעורר דוברים מרובים. ישבו זמן רב עד שמצאו דרך איך לסדר את כל הענין.

ואז אמר לי רבי יעקב בלוי: הרי בזמנו ממש התחננתי בפניהם שיכניסו את תקנת המהרש"ם בהיתר עסקא שלהם. אם הם היו מכניסים את זה אז, לא היתה לו שום דרך לתבוע אותם על המאה אלף דולר, כי הרי כל שאר עסקיו משועבדים לזה.

ימים ולילות ב'רשות לגיירות ערך'

איך סידרו את עניני המניות שלא יהיה בזה איסורים?

רבי נתנאל לינדר שליט"א: ישבנו בזמנו ברשות לגיירות ערך ימים ולילות ולמדנו את הנושא מכל צדדיו כדי להצליח לסלול דרך להשקיע במניות מבלי להכשל באיסורים.

הנה כל אחד שקונה מניה הופך להיות שותף במפעל, וממילא הוא אחראי על חילולי שבת ושאר איסורים שנעשים במפעל. אבל במניות

אז הוא אמר לי כמה מילים שזה המפתח: "ווייל מ'ויל נישט מערער!" (לא רוצים להרויח עוד ועוד!)

עיקר הסיבה שרובא דרובא של העוסקים לפרנסתם לא מצליחים להיות שקועים בלימוד, זה בגלל ש"הראש" מונח בעבודה שלהם ובזה הם משקיעים את עיקר החיים, והבעיה העיקרית היא "מען וויל מערער" חושבים כל הזמן שרוצים יותר כסף! להרויח עוד! בדרך כלל כל אחד שעוסק במלאכתו עושה את החשבון שאם הוא עובד כך וכך שעות, אז אם הוא יעבוד עוד שעה הוא ירויח יותר! וזה מה שמוציא לגמרי מהלימוד.

אני - אמר לי רבי יעקב בלוי - לא רציתי לעבוד יותר ולהרויח יותר. די לי בשעות העבודה שלי, כדי פרנסתי ולא יותר!

ממילא כשסיים את העבודה ואף בזמני ההפסקות הוא חזר לדבר העיקרי בחיים, ללימוד התורה!

אני זוכר שאנשי הבנק היו ממש מתפעלים ממנו, הציגו לו ללכת להשתלמויות וברגע שיעבור את ההשתלמויות הוא יכפיל את משכורתו, והוא לא הסכים בשום אופן. היה אומר: תנו לי את המשכורת שלי כמה שמגיע לי, כדי חיי, ולא יותר. זה מה שאני צריך ולא מחפש להרויח יותר.

בזמנו לפני שהחליט לצאת ולעסוק לפרנסתו, הלך לשאול את רבו הגדול מרן הראב"ד הגאון רבי דוד יונגרייז צוק"ל על כך, התשובה שקיבל היתה: "אויב דו פיהלסט אז ווען דו וועסט ארויס גיין פון די ארבעט ביסטו נישט אין די ארבעט, קענסטו גיין ארבעטן" (אם אתה מרגיש שברגע שאתה גומר את העבודה אתה כבר לא בעבודה, כלומר שהראש לא ממשיך להיות שקוע בעבודה, גם אחרי סיום העבודה, אתה יכול לצאת לעבוד). זה המפתח, איפה הראש מונח, בעבודה או בתורה!

היה לו כוח מיוחד של "מיעוט שינה", באופן קבוע היה הולך לישון בשלוש לפנות בוקר ועד אז היה יושב ולומד בהתמדה עצומה.

פעם סיפר לי על הגאון רבי שלמה איגר צוק"ל בנו של מרן הרעק"א זיע"א שהתפרנס ממסחר בוורשא, היה לו מישוה שניהל את עסקיו ואביו הגדול בירכו שיהיה לו את הכח הזה שבזמנים שהוא לא עוסק בעבודה, ראשו יהיה שקוע בלימוד כאילו לא עסק במסחר עד לפני רגע.

ואכן העידו על הגאון רבי שלמה איגר צ"ל

שהיה לו את הכח הזה שברגע שסיים להתעסק במסחר היה ממשיך באותה מילה שהוא אחז בה רגע לפני שהיה צריך לשבת עם הסוחרים.

התרחק משררה ורבנות

הסיבה היחידה שהוא רצה להתפרנס מיגיע כפיו הוא כדי לברוח מהשררה והרבנות. - אומר רבי נתנאל לינדר שליט"א.

כמה פעמים שמעתי ממנו בעצמו את הסיפור עם מרן הרעק"א זיע"א שכתב את המכתב המפורסם לאחר פטירת אשתו הראשונה ע"ה, שכבר גמר בדעתו להיות שמש בבית הכנסת כדי להתרחק מהרבנות והיא כבר הסכימה לזה.

אז הוא אמר לי שרבי עקיבא איגר לא היה לו בעיה לענות על שאלות בהלכה. את זה הוא היה ממשיך גם אחרי שהיה עוזב את הרבנות. כי כל מי שהגיע להוראה ואינו מורה נאמר עליו ועצומים כל הרוגיה, ח"ו. מה שהוא לא רצה זה את ה"שררה" שכרוכה ברבנות! לא רצה "לשלוט" על הציבור. ולא רק שהוא לא רצה לשלוט אלא הוא שנא את הדבר הזה. "וכי אני גיד מוסר למישהו אחר, אולי הוא יותר גדול וחשוב ממני?"

אח"כ הסתכלתי בעצמי במכתב של רבי עקיבא איגר וראיתי ברור שזה הפשט וזה כתוב במפורש במכתב. שמה שכאב לו זה העניין של ה"שררה"! מהסיבה הזו העדיף להתפרנס מיגיע כפיו, תוך כדי שהראש שלו מונח בלימוד, ובפועל הוא למד אפילו יותר שעות מאבך כולל שלומד שלושה סדרים. היה לו את הכח הזה מן השמים, רק בגלל שהוא התכוין ביציאתו לעבודה לשם שמים!

הנושאים שבערו בנפשו

דיברתם עמו בעניני השקפה?

רבי נתנאל לינדר שליט"א: הרבה קיבלתי ממנו בעניני השקפה, מה שניתן לציין זה שני דברים שבערו בקרבו באש גדולה ועליהם הוא דיבר תמיד בכאב גדול.

הצניעות!

והחיים בלי חשבון!

על שני ענינים אלו הוא סער ורתח!

פעם הזדמן למקום אחד שהיו בו הרבה אברכים לומדי תורה, אבל נשותיהם לא היו לבושות כפי שראוי לנשות אברכים בני תורה, ועל זה סער בכאב גדול.

הנושא השני של החיים בלי חשבון גם כאב לו מאוד. הדבר הזה שאברכים חיים על הלוואות ומגלגלים חובות לא נתן לו מנוח.

הוא היה אומר תמיד שמי שחי על הלוואות זה הורס לו את היראת שמים, מוציא אותו לגמרי מהלימוד עד שהוא הופך להיות "תל עולם".

כשהיצר הרע רוצה לקבור אבך לגמרי, הוא מייעץ לו לקנות איזה דעכאלע (גג) וללוות לצורך זה, ומשכנע עצמו שזה יהפוך אותו לגביר, ובפועל הוא יוצא לגמרי מהלימוד, כי כל הראש שלו שקוע כליל בהלוואות והכרוך בהם. הדרך היחידה להיות ערליכער איד, זה לחיות ממה שיש!

חמודות ירושלים

לקראת סיום השיחה מגיע הרב הגאון ר' נתנאל לינדר שליט"א לשיאה של השיחה על דמותו הגדולה של מורו ורבו.

כשנפטר הגאון האדיר רבי יעקב בלוי צוק"ל לקח עמו את כל חמודות ירושלים והלך לו.

מה זה חמודות ירושלים? זה הפשטות והצניעות ולא להחזיק טיבנותא לנפשיה! אלו הם חמודות ירושלים והאנשים הללו כבר לא קיימים עמנו עוד.

הנושא של כבוד היה אצלו מוקצה מחמת מיאוס ממש. הוא לא נהג בשום גינונים, וזה לא תפס אצלו שום מקום!

בתקופה שהתמנה לחבר בבי דינא רבא, ביקשתי ממנו שיסדר מעט את כובעו, בכל זאת הלא נתמנה למשרה הרמה ביותר. בתגובה קימט עוד קצת את הכובע ואמר: ס'איז גוט, אזוי איז גוט!

לא היה איכפת לו בכלל מה שאנשים חושבים עליו, הנושא של התדמית שלו לא דיבר אליו בכלל!

הוא נלחם ב'כבוד' בשפודים של ברזל! כשהייתי אומר לו איזה שבח או מחמאה, זה כמו שהייתי חותה גחלים על ראשו. כבוד בעולם הזה לא דיבר אליו בכלל. הדבר היחיד שעשה לו קורת רוח, זה אם הייתי אומר לו שבעולם האמת הוא יגלה את הזיכוי הרבים שלו בעניני ריבית, זה הדבר שעשה לו קורת רוח. הדבר היחיד שעניין אותו מה שיועיל לו בעולם האמת.

אפילו לאחר שנתמנה לדיין בבית"צ היה ממשיך לנסוע אל ישיבות הביד"צ באוטובוס קו ארבע. פעם אחת הגיע הרה"ג רבי גרשון שטמר צ"ל ושאלו היתכן שדיין וחבר הבד"צ יסע באוטובוס? אמר לו: ר' גרשון, אתם רוצים לקלקל אותי, תנו לי לנסוע באוטובוס, זה בסדר, אני נזהר לא להכשל במראות אסורות, וטוב לי כך, תעזבוני לנפשי.

לקח לרבי גרשון זמן רב לשכנעו להפסיק עם הנסיעות באוטובוס!

כשהוא נפטר הוא לקח עמו את כל חמודות גדולי ירושלים. המושג הזה בירושלים לחיות בפשטות בלי לעשות שום עסק מעניני כבוד, זה דבר שהוא לקח עמו לקבור וכמעט שלא השאירו בעולמו.

הדוגמא של אדם שהוא גאון אדיר בתורה בקנה מידה שלו ועם כל זה מתאמץ כ"כ לנהוג בפשטות ובענווה בדרגה שלו, לכאורה לא קיים יותר בעולם! הוא היה האחרון בענין הזה!

"מסירות הנפש" של השודדים

הגדילו לעשות כאשר הפכו לגזלנים ושודדים מיומנים העומדים על פרשת דרכים ומלסטמים את הבריות. השמועות אמרו כי אף בבית הקברות שלחו ידים לא אחת, עקרו בלילה אחד עשרות בתי מנורה המחוברים לקברות הנפטרים ולמחר מכרום לכל המרבה במחיר, ועוד כהנה וכהנה נקשרו בשמם, ונפל אימתם על החיים ועל המתים. הכלל 'סוף גנב לתליה' לא פסח עליהם, וככלות שנתים ימים שנמלטו מיד המלכות נתפסו גימפל וליפא ע"י שוטרי המלכות. רשויות החוק זעמו על השניים על שהצליחו להסתתר מהם תקופה ארוכה כל כך, ועל שהתלו בהם חודשים ושנים בבריחתם מגזר דינם, מה עוד שמעלליהם ידועים היו בשער בת רבים, משכך לא נצרכו עדויות רבות להפילם ובמשפט קצר שנערך להם נידונו שניהם למיתה בסייף.

הגויים חפצו אמנם לראות דם ישראל שפוך, אולם תמורת המרת דתם היו מוכנים לוותר על משאלה זו, בשל כך נכנס כומר העיר לחדר העצורים לפני ביצוע גזר הדין לנסות את כוחו לפתותם שימירו את דתם וישתמדו רחמנא ליצלן, 'אם כה תעשו' המתיק הכומר סוד באוזנם 'אשתדל בעבורכם להמתיק את דינכם ולחון אתכם לחיים, ולא זו בלבד אלא חיים מחוץ לחומות בית הכלא'...

הקהל היה מרותק לדברים היוצאים מפיו של הסבא קדישא, והסבא משפאלי זיע"א טווה בפניהם את המשכו של הסיפור המפעים;

ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא, עם קשה עורף הוא, גימפל וליפא קיבלו את דבריו של הכומר בחיוך מר. הם שחקו על משבתו, ושעה ארוכה התלוצצו ולעגו בפניו על דתו ועל משיחו...

זעמו של הכומר טיפס לממדים עצומים ואפו חרה בו עד להשחית, ויצו הכומר להורגם במיתה משונה - קשה פי כמה ממה שנגזר עליהם במשפט, וכך היתה אותה מיתה אכזרית בה בחר להורגם; על פי ציוויו של הכומר נמשחו ידיהם של גימפל וליפא בגפרית, ארבע אבוקות של אש שמשו להבערת העצורים, אבוקה אחת לכל יד, כך ימותו במיתת שריפה כאשר נשמתם עודה באפם, שריפה בחיים.

האבוקות הושמו על ידיהם של גימפל וליפא וכאשר הבערה ללהב יצאת, עודם בוערים באש חיה למען קדושת שמו יתברך החלו השניים למחות בכפם זו לזו, בשמחה עילאית על שזכו למסור את נפשם על קדושת שמו...

- "דאס איז געווען א אמת'ער פאטש!" (זו היתה מחיאת כף האמיתית) - סיים הרה"ק את סיפורו.

"וכך זה לעמוד ולשמוח בעת מסירות נפש כאשר ממיתים אותם במיתה אכזרית שכזו למען כבודו יתברך - בא להם מכוח אותה דרשה לבר מצוה שלימדתי אותם בעת ההיא טרם הגיעם למצוות".

נרות השבת דלקו בפמוטים שעמדו על השולחן מפיצים אור בהיר וזך, שולחים נגוהות של אור על קירות ביהכ"נ סביב, המפות הלבנות הפרושות על השולחנות בהקו מול הנרות, אך האיש שישב בראש השולחן שזיו אור פניו קרן באור עילאי, האיר את חלל ביהכ"נ פי כמה וכמה. עיני האנשים המסובים סביב השולחן בערו באור השבת, היתה זו תוצאה ישירה מכוח השראתו הנעלה של הרבי הקדוש היושב בראש השולחן.

אכן נשתנתה שבת זו משאר שבתות השנה, נתברכה בתוספת נופך של רוחניות, מאחר ולא הרבי בלבד יושב הפעם בראש השולחן כי אם שורת צדיקים מסובים לשני צדדיו, על כסאות עץ פשוטים ישבו רבנים מפורסמים שבאו ממרחקים לחסות ולשבות שבתם בצל האילן הגדול הסבא משפאלי זיע"א.

"איי... אכסוף נועם שבת" צעק הסבא בשאגה מנהמת לב, עפעפי עיניו פקוחות למחצה וראשו שמוט לאחוריו, הן שעה גדולה היא ליל שבת במסיבת צדיקים, ניכר היה כי הרבי משוטט בעולמות טמירים ואך גופו הגשמי נמצא בביהכ"נ, הקהל הגדול שהשתתף בשולחן הטהור שר בקול נעים את זמירות השבת והרבי הדביק את הקהל באווירה העילאית בה היה שרוי, לבות האנשים גאו על גדוהיהם.

ולפתע מרוב התפעלות נראה אחד הצדיקים מוחא כף בתנועת התפעלות מלאת רגש.

אך סיימו את הזמר פצה הרה"ק משפאלי את פיו הקדוש ונענה ואמר; לא כך מוחאים כפיים, הבה אספר לכם מהי מחיאת כף אמיתית, הציבור הטה אוזן לשמע דבריו והרה"ק פתח פיו בחכמה והחל להרצות את סיפורו;

מלפנים הייתי מלמד דרדקי, לימדתי תורה לילדים נחשלים מבני הכפרים, אשר רבים מהם היו בורים ועמי ארצות.

באחת השנים בהיותי בפרשת דרכים נזדמנו לי שני תלמידים אחים תאומים, אשר שם האחד גימפל ושם השני ליפא. דלי שכל וקשי הבנה היו הנערים, ואביהם שהיה בעל הבית פשוט ביקשני שאלמד עמהם מעט דברי תורה ואגדה.

לאחר זמן קצר בישרו לי הנערים כי עומדים הם לקראת כניסתם לעול תורה ומצוות. לא ידעו המה מה מתבקש מהם בעת הזאת, ואף לא ביקשו ממני ללמוד עמהם הלכות תפילין וכדו', אולם אביהם ידע כי המנהג הוא לומר דרשה ופלפול בעת סעודת המצוה, לכן ביקשני שאלמדם בינה בענין זה, למדתי איתם מעט הלכות הנחת תפילין, ואף הכנתי עמהם דרשה להבר מצוה, ובכך הסתיים חוק לימודי עמהם.

ויגדלו הנערים גימפל וליפא, כיון שלא היו בני תורה נזחו עד מהרה את כותלי ביהמ"ד ולא עבר זמן רב עד שיצאו ופרשו לתרבות רעה.

דין נדר בחלום - וכן דין גידוי בחלום

נדר בחלום והתירו לו הנדר בחלום

א. הנודר בחלום לצדקה, או שקיבל עליו שאר דבר מצוה, צריך התרת עשרה אנשים, ולפחות התרה של ג' אנשים.
ואף אם חלם שהתירו הנדר, לא יועיל התרה זו, וצריך להתיר הנדר בהקיץ, שיש לחוש שחלם זה שחלם שהתירו לו הנדר אינו אלא דברים בטלים.⁵
ויש מי שחולק ומקיל בזה, כיון שכל דין נדר בחלום אינו אלא חומרא וחשש בעלמא.⁶

אשה שנדר בחלום אם הבעל יכול להפיר ביום שמעו

ב. אשה שנדרה בחלום, אין בעל יכול להפיר מה שנדרה בחלום ביום שמעו, [שיש לחוש שחמור יותר משאר נדר שבעל מפיר נדרה], אלא יש לחזור אחר עשרה שיתירו נדרה, וכשקשה לאסוף עשרה, יש להתירו בפני שלשה, כנזכר לעיל.⁷

ראובן היה חייב לשמעון מנה, ונשבע בחלום לפרוע לו יום פלוני

ג. מי שחייב לחבירו תשלום חוב, וחלם שקיבל על עצמו לשלם חובו עד יום פלוני, יזהר לקיים החלום, ולא יתיר הנדר, שיש לחוש שמן השמים יזרזו אותו לקיים המצוה של פריעת בעל חוב.⁸
והוא הדין כשחלם שקיבל על עצמו לעשות שאר דבר מצוה המוטלת עליו, שיש לזהר לקיימו, שלא אמרו שאפשר להתיר הנדר בפני עשרה [או לפחות בפני שלשה], רק כשחלם שקיבל עצמו התחייבות שלא היתה עליו מקודם, כגון שחלם שהתחייב ליתן צדקה, או שקיבל עליו איזה קבלה טובה.
ד. חלם שקיבל עצמו שלא לאכול מצה שרויה בפסח, דינו כשאר נדר של מצוה, שיש להתירו בפני עשרה [ולפחות בפני שלשה].⁹

דין גידוי בחלום

ה. מי שחלם שנידוהו בחלום, צריך לחזור אחר עשרה אנשים, ששונים הלכות, שיתירו לו הנדיו.¹⁰
ואם קשה לו לאסוף י' אנשים יחד, יכולים י' אנשים להתירו בזה אחר זה.¹¹
ו. ולא יועיל אם התירו לו הגידוי בחלום, שיש לחוש שמה שחלם שהותר הגידוי אינו אלא דברים בטלים, ונמצא שלא הותר הגידוי כלל.¹²
ז. ראובן שחלם ששמעון חבירו נתנדה, צריך שמעון להתיר הגידוי שחלם ראובן עליו, אף ששמעון בעצמו לא חלם כלום.¹³

שיש לחוש ולהתיר הנדר בפני עשרה כדעת הגאונים.

דז"ל המחבר שם, הנודר בחלום, אינו כלום ואינו צריך שאלה [דעת הרא"ש], ויש אומרים שיתירו לו עשרה ידידי למקרי, ויש לחוש לדבריהם.

והוסיף הרמ"א בזה"ל, מיהו אי לית ליה בקלות עשרה ידידי למקרי, יתירו בשלשה כשאר נדר עכ"ל.

ונמצא יוצא להלכה שלכתחל יש לחוש להתיר הנדר בפני עשרה אנשים, ואם קשה לו לחזור אחר עשרה אנשים, לפחות יתיר הנדר בפני שלשה אנשים.

דברי הגאונים שחשו לנדר בחלום, אי אפשר לומר שהוא כחק בלי טעם

ומצינו בתשובת חת"ס (יו"ד סי' רכב) שכתב להסביר הטעם שחששו הגאונים והראשונים לנדר שנדר בחלום, וז"ל שם, לכאורה צריך לעיין, דהרי דברי הגאונים שחשו לנדר בחלום, אי אפשר לומר שהוא כחק בלי טעם, דהרי קיימא לן דברי חלומות לא מעלים ולא מורידים, ועוד דאין כאן הוצאה וביטוי שפתים, ומאי טעמא חששו לו.

וצריך לומר משום דאין מראין לו לאדם אלא מהרהורי יומא [שחשש והרהר ביום], וחששו שמא קיבל בלב בהקיץ דבר זה, על כן חששו הגאונים להתיר נדרי חלום כנלע"ד עכ"ל.

והיינו שקי"ל שגם נדר לדבר מצוה שהסכים עליו בלב, יש לחוש עליו, ולכן כיון שחלם יש לחוש שהחליט כן בלב.³

דוקא כשחלם שנדר לצדקה או למצוה

ובתשובת חת"ס שם הוסיף בזה"ל, על כרחך הגאונים [שחששו לנדר בחלום], מיידי מנדר שיש בו נדנד מצוה, דבהא מחמירין בהסכמה בלבד, בדקדשים כתיב כל נדיב לב עכ"ל.

והיינו דכיון שכל היסוד שחוששין לנדר בחלום, היינו מפני שיש לחוש שהסכים כן בלב, ולכן אין חוששין רק כשנדר לדבר מצוה, שבזה אנו חוששין גם כשנדר בלב, משא"כ כשנדר לעשות איזה דבר הרשות שאין בו נדנד מצוה, שאף שהסכים והחליט בלב לקבל עליו כן, אין צריך לחוש עליו כלל, א"כ גם בחלום אין לחוש עליו.⁴

בפרשת השבוע (פ' משפטים כב כא) כתיב "כל אלמנה ויתום לא תענון".

והנה במס' גיטין (נב.) אמר' שאין אפטרופוס של יתומין רשאי למכור קרקע כדי לקנות עבדים, [שמפסיד בזה נכסי היתומים].

ואמר' שם שהיה אפטרופוס שנהג שלא כדין, ומכר קרקע לקנות עבדים, ולא הניחו רבי מאיר לעשות כן, וחלם רבי מאיר שלא ימחה בעדו, ואפילו הכי לא השגיח על החלום, דדברי חלומות לא מעלין ולא מורידין.

אולם מצינו במס' נדרים (ח.) שאם נידוהו בחלום, צריך י' בני אדם להתיר הנדיו, שלענין גידוי חששו לחלום.

והנה מצינו להראשונים שדנו בענין נדר שנדר בחלום, אם יש לו תוקף לחוש עליו, דבשו"ת הרא"ש (כלל ח' סי' יא) כתב בזה"ל, הנודר או נשבע בחלום, ששאלת אם צריך התרה, כמו נדוהו בחלום, דע, כי אין צריך כלום, דאפילו הנשבע בהקיץ בעי פיו ולבו שוים, כל שכן בחלום שאין כאן פה ולא לב, ולא דמי לנדוהו בחלום, דסימן קללה הוא בעלמא, שהרחיקוהו מן השמים וצריך קירוב עכ"ל, והרי שלדעת הרא"ש אין צריך לחוש כלל על נדר בחלום.¹

אמנם בתשובת הרשב"א (ח"ג סי' של"א) כתב בזה"ל, שאלת, מי שנדר בחלום על דעת רבים שלא יאכל בבית פלוני עד זמן פלוני, אם צריך להתירו כשאר נדרים שנדר בהקיץ.

תשובה: לא נאמרו דברים בגמרא, אלא בנדוהו בחלום [ולא לענין נדר בחלום], אבל לחשש בעלמא, חושש אני לרוחא דמילתא אפילו בשבועות ונדרים, ומ"מ בהיתר בעלמא בפני שלשה כשרים דעלמא סגי.

וראיתי בתשובת הגאונים ז"ל, שנשאלו על מי שנשבע, או נדר בחלום, והשיבו, מביאין עשרה בני אדם ידידי למיקרו, ויתירו לו את נדרו, ורואי להתנהג על פיהם עכ"ל, והיינו שיש לחוש לדברי הגאונים ולהצהיר עשרה אנשים להתיר נדר החלום,² וכן מצינו להר"ן (נדרים ח:), והרמב"ן (בתשובות המיוחסות להרמב"ן סי' רסה) שנקטו כדעיקר זה.

הלכה למעשה כפי שנופסק בשו"ע דין נדר בחלום

ולמעשה נפסק בשו"ע יו"ד (סי' ר"י סעיף ב')

הערות

1. בשו"ת משנה הלכות (ח"ה סי' קס) כתב, נפל מלאת בלבאי, במי שדרכו לבר מתוך שינתו, ונדר בחלום, והיו שם בני אדם ששמעו שהוציא בפיו מה שנדר והכל בחלום, אי כה"ג מודה הרא"ש דהוי נדר כיון דאיכא פיו.
2. וז"ל הרשב"א (במ"א סי' תרס"ח).
3. ויש להביא סייעתא לדברי החת"ס, שהנהגה לכאורה יש להבין למה כל הראשונים חששו לנדר בחלום, לבר הרא"ש שהוא היחיד שלא חשש להחמיר כלל, רק ע"פ דברי החת"ס שהחומרא בדין נדר בחלום, תלוי בענין מה שמחמירין בדין נדר במחשבה, מתיישב דעת הרא"ש כמין חומר, שהרא"ש לשיטתו (שו"ת כלל י"ג סי' א') שאין צריך לחשוש לנדר שנדר במחשבה, כל של הוציא הנדר מפיו.
4. וכן נפסק בשו"ע יו"ד (סי' רנ"ח סעיף יג) שאם החליט בלב לנדור לצדקה, מחויב לקיימו ע"ש.

5. סי' ר"י ש"ך (סק"ד) כתב בזה"ל, ונראה אפילו חזרו והתירוהו בחלום אינו כלום, כמו התם גבי נדיו, דאי אפשר לחלום בלא דברים בטלים, ושמא ההיתר דברים בטלים עכ"ל.
6. כ"כ בשו"ת פרח שושן (כלל ג' סי' א') שאין דברי הש"ך נכונים במה שדימה לדין הגידוי, שנדר קיל יותר שאינו אלא חשש בעלמא לחוש לדין הנדר, והו"ד להלכה בפתיחת תשובה (סק"ג שם).
7. כתב הב"ח (יו"ד סי' ר"י סק"ג) בזה"ל, ונראה לפענ"ד שהוא הדין באשה שנדרה בחלום שצריכה עשרה כמו האיש, ואין הבעל יכול להפיר לה ביום שמעו, דדין נדר זה בחלום כדין גידוי בחלום, דמן השמים הוא לפי דעת הגאונים עכ"ל, והש"ך (סק"ג) כתב שכן נוהגין.
8. כן כתב בשו"ת הרדב"ז (ח"ד סי' צט) וז"ל, בנדון דידן אני אומר שאפ"ר הרא"ש מודה [שמחויב לקיים החלום לפרוע ביום פלוני] דכיון דפריעת בעל חוב מצוה מן השמים, מזרזין אותו לקיים

מסע הדס

"מסע המלכות" בראשות האורח הדגול כ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א עודדו מוזסדות התורה והחינוך הטהור עדיין תחת רושם ההפתעה מול ההצלחה הכבירה שטהרת הקודש • סקירה שלישית ואחרונה למסע המלכות של כ"ק אדמו"ר מסאטמאר

הלא הם ביקורי ההוד ומעמדי הקבלת פנים במוסדות התורה על טהרת הקודש. בתקוה שסקירה זו תהיה למשיבת נפש לקוראים שחוו חלק ממעמדים רבי הוד אלו בצילו של האורח הגדול לאורך כל מסע המלכות.

בשל היקפו הבלתי נתפס של הביקור המרומם, ומבילי יכולת להקיף את כל סדר יומו העמוס של כ"ק האדמו"ר שליט"א ופמליתו החשובה, נשתדל במסגרת סקירה זו לסקר את עיקרי הביקור בימים האחרונים,

חומש סעודה בת"ת סאטמאר ב"ב

יום ראשון פר' יתרו: ביקור מרומם בעיר התורה והחסידות בני ברק

שליט"א עבר בינות לתלמידים היקרים כשקורת רוח נסוכה על פניו.

לאחמ"כ נשא דברים נרגשים לכבוד האורח הדגול מנהל התלמוד תורה הרה"ח מו"ה יצחק יאזשעני שליט"א שביטא את רגשות בני הקהילה לקבל בעירם את פני קדשו של רבם ומאורם כ"ק האדמו"ר שליט"א.

בחרדת קודש נשמעו דברי ברכה מכ"ק האדמו"ר שליט"א שנשא לתלמידי התלמוד תורה היקרים והוריהם החשובים שיחיו מלמדי התשובה ומנהלי התלמוד תורה. כ"ק האדמו"ר שליט"א בירך בברכות לרוב שיזכו לראות הלאה נחת והצלחה מבניהם, ויתעלו על במתי התורה והיראה מתוך בריאות איתנה. כ"ק האדמו"ר שליט"א אף כפל בברכה לתומכים היקרים המתאמצים להחזיק בעול המוסדות הקדושים שיזכו לכל מילי דמיטב בזכות החזקת התורה והעמדת דורות המשך נאמנים לה' ולתורתו.

בצהרי יום ראשון עם סיום מעמד קבלת פנים ושבע ברכות ע"י ק"ק ומוסדות "תולדות אברהם יצחק" יצאה פמליית כ"ק האדמו"ר שליט"א אל עבר העיר בני ברק לביקור רב רושם ומלא במעמדי קודש לחיזוק היהדות החרדית וחסידי סאטמאר בעיר. כאשר בתוכנית העניפה, ביקור במוסדות הקדושים על טהרת הקודש בעיר בני ברק אשר לא כרעו לבעל, ומעמד הנחת אבן הפינה לקרית "ויאל משה" דחסידי סאטמאר בעיר.

ביאתו של הצדיק עושה רושם ובני ברק התורנית התמלאה גיל בהופעתו קודש של כ"ק האדמו"ר שליט"א ומכל עבר נהרו המונים לתת שלום לכ"ק האדמו"ר שליט"א ולקבל ברכת קודש.

מעמד חומש סעודה בת"ת סאטמאר בני ברק

שמחה רבה גרמה הופעתו של כ"ק האדמו"ר שליט"א לפאר את מעמד החומש-סעודה לילדי ת"ת יטב לב דסאטמאר בני ברק שנערך באולמי הדקל בעיר. את פני כ"ק האדמו"ר שליט"א קיבלו בשמחה ובחדווה שאר תלמידי התלמוד תורה והמלמדים החשובים בשירה וזמרה. כ"ק האדמו"ר

מעמד קבלת פנים ע"י "ת"ת דרבינו יואל" לילדי הספרדים

מעמד קבלת פנים מרגש ורב רושם נערך לכ"ק האדמו"ר שליט"א ב"תלמוד תורה

מזלכות

הדהד בירושלים ומחוצה לה • מאות ראשי ומנהלי
של המגבית האדירה "שקל הטהור" לחיזוק מבצרי
מאזר שליט"א שהעלה את קרן התורה והחינוך הטהור

האסורות, וברכו בחום.
לאחמ"כ נשאו דברים הרה"ג מוה"ר מנחם
שמואלי שליט"א ראש הישיבה, הרה"ג מוה"ר
יוסף ארי' יאסדי שליט"א ראש כולל "תורה
וחיים", ולאחמ"כ נשא כ"ק האדמו"ר שליט"א
דברי ברכה נרגשים להורי התלמידים.
ולאחמ"כ ליוו התלמידים את כ"ק האדמו"ר
שליט"א בשירה וזמרה ביוזרת הכבוד.

ביקור רב רושם בביהמ"ד "ברך משה" דסאטמאר בעיר בני ברק

במהלך ביקורו הגיע כ"ק האדמו"ר
שליט"א לתפילת מנחה בבית המדרש "ברך
משה" דק"ק סאטמאר. שלטי ברוכים הבאים
גדולים נתלו בכל האזור לכבוד הביקור
המרגש הראשון של כ"ק האדמו"ר שליט"א
בבית המדרש מאז פתיחת שעריו, כאשר
כיום קיימים בו גם כוללים של הקהילה
הקדושה בהם הוגים עשרות אברכים על
התורה ועל העבודה, כאשר בכל העיר יצאו
שמעם בדיעות התורה המופלגים שלהם.
כ"ק האדמו"ר שליט"א התקבל ע"י בני
הקהילה מתפללי בית המדרש ברגשי גיל
וחדווה וסקר את היכל בית המדרש, לאחר
תפלת מנחה יצא את שערי בית המדרש
מלווה בבני הקהילה החשובה שהביקור נסך
בהם עידוד רב.

מעמד קבלת פנים ע"י מוסדות "חסד לאברהם" סקולען

מעמד קבלת פנים מפואר נערך בבנין
המפואר של מוסדות "חסד לאברהם" מיסודו

דרבינו יואל" לילדי הספרדים, שמתנהל על
טהרת הקודש ללא הנאה כל שהיא ממקורות
זרים.

אורח הכבוד של המעמד היה הנגיד מוה"ר
אברהם שווארטץ שליט"א ראש הקהל
דביהמ"ד טיסא סאלקא בויליאמסבורג,
מהעסקנים המסורים למען המוסד הקדוש.
בתחילת המעמד התכבד לשאת משאו
הרה"ג רבי מנחם מענדל דאווידאוויטש
שליט"א ראש כולל "אמרי אש", שנשא
משא חיזוק והתעוררות חוצב להבות אש
על חשיבות לימוד התורה על טהרת הקודש
למרות הנסיונות והפיתויים הקשים, והרבה
לעורר עוד על חובת ההיאחזות באמונה
הטהורה.

לאחמ"כ התכבד לשאת דברים אחד מהורי
התלמידים. בפתח דבריו סיפר בהתרגשות כי
בדיו הוה עובדא, שבעקבות מסע התעמולה
חסר התקדים של המפלגות ה'חרדיות' חכך
בדעתו האם לקחת הפעם חלק בבחירות
האסורות לכנסת המינים בעקבות גזירת
הגיוס המרחפת על בני הישיבות, ובפרט
שבעיר זו מורגש היטב הלחץ אשר המה
לוחצים בענין ההשתתפות בבחירות לכנסת
המינים.

אך בעקבות ההד העצום ממשאו חוצב
להבות של כ"ק האדמו"ר שליט"א בעצרת
הרבבות נגד הבחירות התמימות בשילוב
מעמד קבלת פנים לקבלת פני קדשו, ובדיועו
שהוא יפגוש את כ"ק האדמו"ר שליט"א
בביקורו רב הרושם במוסד הקודש, עצר
בעצמו בחושבו כיצד יוכל להתראות עם
האדמו"ר שליט"א ולשאת דברים בנוכחותו
לאחר שעבר על עבירה חמורה זו עליה זעק
כ"ק האדמו"ר שליט"א מנהמת ליבו במשאו.
כ"ק האדמו"ר שליט"א הביע את
התרגשותו לשמוע כי עוד יהודי יקר נמנע
מלילך בנתיבותם ולהצביע בבחירות

קבלת פנים ע"י "ת"ת דרבינו יואל"

קבל"פ ע"י מוסדות "חסד לאברהם"

קבל"פ ע"י ישיבת "מנחת יצחק"

בשם ה' לכבוד האורח הדגול. לאחמ"כ פתח בדברי ברכה מנהל המוסדות בבני ברק הרה"ח ר' יעקב פרענקל שליט"א שבדברים נרגשים הודה לכ"ק האדמו"ר שליט"א שבתוך ימי השמחה הגדולים העניק להם את הכבוד הגדול ובא לדרוש בשלום המוסדות הקדושים "חסד לאברהם". דמעות התרגשות ניכרו בעיני כל הנוכחים כאשר עלה לנאום אחד מחניכי המוסדות הבחור גל קליין נ"ו, שבדברים נרגשים בשפה האנגלית קידם את פני כ"ק האדמו"ר שליט"א.

הבחור תיאר את השתלשלות חייו מלאי התהפוכות. הוא נולד להורים שאינם שומרי תורה ומצוות ולמד במוסד כפרני לפני שזכה להיכנס למוסד "חסד לאברהם". בדבריו סיפר שבשנותיו הצעירות יותר היתה משאת נפשו שכשיגדל ישרת כלוחם בצבא הכפרני. הוא תיאר כיצד זיכו אותו מן השמים להגיע לת"ת של חסד לאברהם ברמת גן, ומאז השתנו חייו מן הקצה אל הקצה ולמרות קשיים מבית הוריו שהתנגדו לשינוי אורחות חייו, הוא מאס בחייו הקודמים ובחר לשרת בלגיון של מלך, כאשר סירובו לשרת בצבא הציוני עלה לו במסירות נפש והוא נאלץ לשבת בבית האסורים! אך סיים, כי הכל שווה כדי שיוכל לחיות כיהודי שומר תורה ומצוות בשלימות. ביראת הכבוד הקשיבו התלמידים לברכת קדשו של כ"ק האדמו"ר שליט"א, שהביע בדבריו את התפעלותו העצומה מהמוסדות הקדושים ובירך בברכות לרוב את התלמידים היקרים ומרביצי התורה.

התרגשות מיוחדת נראתה על פני כ"ק האדמו"ר שליט"א עת ניגשו אליו שניים מחניכי המוסדות והעניקו לו במתנה ספרי חידושי תורה שחידשו בעצמם מפרי עטם, ולאחמ"כ ליוו התלמידים את כ"ק האדמו"ר שליט"א בשירה וזמרה.

מעמד קבלת פנים ע"י ישיבת "מנחת יצחק"

הביקור הבא היה בישיבת "מנחת יצחק" בבני ברק, ע"ש מרן הגאב"ד בעל מנחת יצחק זיע"א העומדת תחת נשיאות כ"ק אדמו"ר ור"מ בית יוסף צבי דושינסקיא שליט"א. פתח בדברים ראש הישיבה הרב הגאון ר' דוד צבי שלזינגר שליט"א שהודה בדבריו לכ"ק האדמו"ר שליט"א על שבביקורו המרומם בא לעורר את היהדות הנאמנה להתחזק באמונה הטהורה לאור משנתו הבהירה של מרן הגאב"ד רשכבה"ג סמאטמאר זיע"א ולחזק את מוסדות התורה על טהרת הקודש הכורעים תחת עול החובות, והאריך בדברי חיזוק לבחורי הישיבה. לאחמ"כ נשא כ"ק האדמו"ר שליט"א דברי ברכה לראשי הישיבה, מרביצי תורה ובחורי חמד, ותלמידי הישיבה ליווהו בשירת 'ימים על מי מלך תוסיף'.

של כ"ק אדמו"ר הגה"ק מסקולען זיע"א, כאשר בנו ממלא מקומו וממשיך דרכו כ"ק אדמו"ר הגה"ק מסקולען שליט"א שמוסר עצמו יומם ולילה להצלת אלפי נפשות מישראל.

למעמד הקבלת פנים הגיעו תלמידי המוסדות הקדושים מהפנימיות של המוסד הקדוש בבני ברק ובישוב קדימה שליד נתניה, וחלק מילדי 15 סניפים מרשת תלמודי התורה של אחר הצהריים (מתוך 48 סניפים בכל רחבי ארה"ק) מהערים מסביב לבני ברק, פרדס-כץ, רמת-גן, שכל'ה, תל-אביב, נוה שרת, יפו, אזור, ראשון לציון, שכל'ה, שפירא, קרית-שלום, חולון, תל-כביר, רמלה, נוה ארזים, שכל'ה ביצרון ועוד.

עוד לפני הופעת כ"ק האדמו"ר שליט"א התמלא ביהמ"ד הגדול דסקולען ברחוב עזרא בבני ברק עד אפס מקום בחניכי המוסדות הקדושים ובוגריהם עם המחנכים ומנהלים של המוסדות הקדושים, עד שהמקום נעשה צר

מהכיל וברצותם שילדים רבים ככל האפשר יוכלו ליטול חלק במעמד המרומם, נאלצו 8 ילדים להצטופף בספסל, אך הילדים היו שמחים בחלקם מתוך ציפייתם להשתתף בביקור המרומם.

כן השתתפו במעמד עוד עשרות חסידים ואנשי מעשה, נדיבים ונגידים בעם, שבאו כחלק ממפלגת כ"ק האדמו"ר שליט"א, ונצלו את הזדמנות לבקר במוסדות הקדושים. בראשות הנגידים החשובים בלט הרבני החסיד התורני, ידיד ותיק לבית סקולען, מוהר"ר ישכר דוב ווייס שליט"א מלאס-אנזשעלעס מגדולי תומכי המוסדות, הרבני הנגיד ר' יחזקאל בערגער שליט"א מלונדון חבר הנהלת "חסד לאברהם" באירופה ובניו החשובים, העסקן הדגול מוהר"ר דוד שמעון בערגער הי"ו ראש עסקני מוסדות "חסד-לאברהם" בלונדון ובנו העסקן הנמרץ מוה"ר געציל בערגער הי"ו, מגדולי עסקני המוסדות בניו יארק, הרבני הנגיד ר' שאול פערלשטיין שליט"א סגן ראה"ק דסאטמאר, ועוד רבים מידידי המוסדות, עסקנים ונדיבים בעם.

רגעי השיא היו עם הופעתו של כ"ק האדמו"ר שליט"א ופמלייתו, שהתקבלו ע"י המוני התלמידים לבושים בבגדי שבת בשירת 'ימים על מי מלך תוסיף' וברוך הבא

ביקור רב רושם ומעמד קבלת פנים במוסדות על טהרת הקודש "בוהוש"

מעמד קבלת פנים רב רושם נערך לכ"ק האדמו"ר שליט"א ע"י המוסדות הקדושים בוהוש, תחת הנהגת רבם ומאורם כ"ק אדמו"ר מבוהוש שליט"א המנהיג את עדתו הקדושה במעגלי צדק מתוך התנזרות מוחלטת משלטון הכופרים, וזה כמה ניתק את המוסדות הקדושים והמפוארים - ממשיכי דרך הקודש של צדיקי בית רוזין הקודמים - משולחן איזבל, והוכיח במסירות נפש כי למרות כל הקשיים האדירים ייסכר פי דוברי שקר שאי אפשר להחזיק את קיום המוסדות ע"י אי קבלת תמיכת הסטרא אחרא הציונית, אלא להיפך מאז ההתנתקות מכספי הרשעה, התרבו המוסדות הק' באיכות ובכמות, ולמרות הקשיים הכספיים לא נטה רגלם ח"ו.

כ"ק אדמו"ר מבוהוש שליט"א מנהיג העדה הקדושה, קיבל את כ"ק האדמו"ר שליט"א בכבוד גדול, ואחד מראשי המוסדות העלה על נס את גודל יקרת לימוד התורה הקדושה על טהרת הקודש בדברים שגרמו להתרגשות נדירה לכל הנוכחים.

בדברים חמים בירך כ"ק האדמו"ר שליט"א שיזכה כ"ק אדמו"ר מבוהוש שליט"א לראות הצלחה גדולה במעשי ידיו להתפאר ולהמשיך ביתר שאת בהרבצת תורה חסידות ויראת שמים ולהרחיב גבולי הקדושה עד בלי די.

מסיבת שבע ברכות רבתי ומעמד החדש "ויואל משה" לשיכון החדש

גולת הכותרת של הביקור היה מעמד הנחת אבן הפינה להקים יסוד לקריה חדשה לחסידי סאטמאר אשר תקרא על שמו וזכרו של מרן ה"ויואל משה" זיע"א, בהתאסף ראשי עם אלופי אלפי ישראל שבאו מכל רחבי ארה"ק למעמד הנשגב.

המעמד נערך בשילוב סעודת שבע ברכות רבתי ע"י קהילה קדושה ומוסדות סאטמאר

בני ברק לרגל שמחת הנישואין בחצר הקודש. פתח את המסיבה העסקן המפול'הרה"ח ר' אלעזר אלימלך שטערן שליט"א יו"ר אתרא קדישא בארה"ב, מיוצאי קהלת סאטמאר בני ברק ששימש כיו"ר המעמד.

בדרשה לרגל המאורע התכבד הרה"ג פה מפיק מרגליות ר' מנחם מענדל דאווידאוויטש שליט"א ראש כולל "אמרי אש". לאחמ"כ נשא דברים הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת בית יהודה, בנו של הגאון הגדול רבי מיכל פיינשטיין זצ"ל, חתן מרן הגרי"ז מברסק זצוק"ל, שהרחיב בשבח הקהילה הקדושה סאטמאר, וזעק במר לבו כיצד כיום מבחינים כולם את נכונות דרכו הקדושה של מייסד הקהילה הקדושה מרן זיע"א על החובה בהתבדלות המוחלטת מהרשעים והתנזרות מכספם הטמא. את דבריו תיבל באמרותיו החריפות של זקנו מרן הגרי"ז זצוק"ל שבעיניו הצופיות למרחוק חזה את החורבן והתריע עליו.

כעת התכבד לשאת דבריו הגה"צ המשפיע רבי סענדער ערלאנגער שליט"א שבלבת אש כדרכו נשא דברי קילורין על תורת הקנאות והאמונה הטהורה. כאשר בשיא דברים גרם לחרדת קודש בקהל האדיר שמילא את האולם על כל גדותיו עת זעק מנהמת לבו שתורתו הקדושה של מרן מסאטמאר זיע"א קאי וקיימא לעד ולנצח נצחים, כי הוא זיע"א היה כולו אמת בלבד.

בדבריו זעק עוד על אותם רבנים הזועקים כי ההליכה לבחירות הינה בכלל קידוש ה'. "היכן הם בחילולי שבת? - זעק מנהמת ליבו - היכן הם בחילולי קברים? ובפרצות אחרות בדור? פעם בארבע שנים מתעוררים הם

מעמד קבלת פנים ושיעור בכולל "שומרי החומות" בירושלים

והמרגשים עת יצק כ"ק האדמו"ר שליט"א את אבן הפינה לקריה שתאכלס בתוכה משפחות אברכים יראי ה' הצועדים בדרכו הקדושה של מרן רשכבה"ג מסאטמאר זיע"א.

יום שני פרשת יתרו:

מעמד קבלת פנים ושיעור בכולל "שומרי החומות" בירושלים

מעמד קבלת פנים רב רושם נערך ע"י הנהלת כולל "שומרי החומות" במרכזו של היום השני לפרשת יתרו. שכונת בתי אונגרין וחצריותיה לבשו חג לכבוד האורח הדגול ומכל עבר קשטו חצרות השכונה בשלטים ומנורות צבעוניות לכבוד האורח הדגול.

את פני כ"ק האדמו"ר שליט"א קידמו מאות ילדי התלמוד תורה לבושים בגדי שבת ודגלים בידיהם שנפרסו בשורה ארוכה על פני החצר הגדולה שלפני בית המדרש "כתב סופר" המחודש, כשאליהם מצטרפים אברכי הכוללים ותלמידי הישיבה.

כ"ק האדמו"ר שליט"א עבר בינות תלמידי התלמוד תורה שקיבלו את פניו בשירה וזמרה עם כלי שיר וזמר ולאחמ"כ עלה כ"ק האדמו"ר שליט"א למרפסת שעל הבנין ונשא דברי ברכה לילדים היקרים.

לאחמ"כ התכבד בקביעת מזוזות להיכל בית המדרש המפואר שחודש וחונך יום קודם לכן, ולאחמ"כ הופיע כ"ק האדמו"ר שליט"א בתוככי היכל בית המדרש כתב סופר שהיה מלא עד אפס מקום בזקני ירושלים ותלמידי הכוללים.

כ"ק האדמו"ר שליט"א התקבל בדברים חמים ע"י הרה"ח רבי שלמה מיכאל מאיער שליט"א ממנהלי הכולל, ולאחמ"כ התכבד לשאת דברי ברכה לכבוד כ"ק האדמו"ר שליט"א הגאון רבי פנחס ברויער שליט"א ראש ישיבת כנסת אליהו, והגאון רבי יצחק אייזיק כהנא שליט"א מו"צ דעדינו ומראשי הכוללים.

לאחמ"כ התעטף כ"ק האדמו"ר שליט"א בטלית ונעמד במקום בו דרשו אבותיו, אביו נשיא עדתינו זיע"א ולפניו מרן מסאטמאר זיע"א לפני אלפי בני ירושלים, ופתח בפלפול עמוק בסוגיא דתופס לבעל חוב במשך כשעה שלימה, כאשר בסיום השיעור התריע כ"ק האדמו"ר שליט"א בענינים העומדים על הפרק, פגעי הזמן, נסיונות הטכנולוגיה, גיוס בני הישיבות וחוב ההתחזקות באמונה הברורה.

בסיום הדרשה הוציאו את הספר תורה החדש שהוכנס יום קודם לכן לבית המדרש ע"י הרבני הנגיד מוה"ר דוד קאהן ה"ו מניו יארק מראשי ק"ק צעהלים, וכ"ק האדמו"ר שליט"א רקד עם הספר ריקודים של מצוה ולאחמ"כ נשא ברכתו הלבבית לראשי הכולל להמשיך בפעולותיהם הכבירות על טהרת הקודש.

לרוץ "לקדש שם שמים", הם רצים אל עמלק, הם נעשים שותפים עמו וזועקים שעם כך הם מקיימים מצוות מחיית עמלק.

את דבריו סיים בדברים חמים על החיזוק שגורם ביקורו של כ"ק האדמו"ר שליט"א לבני היהדות הנאמנה בעיר, ודבריו הותירו רושם עז על כל הנאספים.

הס הושלך בקהל עת פתח כ"ק האדמו"ר שליט"א במשאו שסבב בתחילה על עניני שבעברכות, ולאחמ"כ עבר לענינים העומדים על הפרק ובמרכזם גזירת גיוס בני הישיבות וחנינוך ילדי ישראל. בדבריו שאל בקול חוצב להבות: 'האם לא הגיע הזמן לחשוב מחדש על דרך זו שבה צועדים הם במשך עשרות שנים בעינים עיוורות, הרי רואים שדרך זו הובילה לאבדון, הרשעים כבר נטלו בעלות ואפטרופסות על כל החינוך, וזה כבר הגיע לידי כך שהם דורשים בדין שבני טיפוחיהם ישרתו בצבאם - מקום טומאה וזוהמה, כפירה ומרידה בה' ובתורתו - ככל שאר תושבי המדינה'.

כן הרחיב משאו שח"ו לחשוב על פשרה כל שהיא בענין גיוס בני הישיבות בשל האחריות הגדולה שצריכה להיות על כל נשמה יהודית, ועורר את מנהיגי היהדות החרדית לעמוד בתוקף על המשמר נגד הגזירה הנוראה כי רק דרך המלחמה יכלו ציבור יראי ה' לנצח במערכה על נפשה.

לאחמ"כ הוזמן לשאת דברים מוה"ר דוד מאיר טאלער שליט"א מראשי הקהלה, שמסר לציבור האדיר סקירה על התפתחות המוסדות הקדושים והרחיב על התוכניות להבא.

לאחר המעמד הכביר, ריקוד לצדיקים ושבע ברכות יצא כ"ק האדמו"ר שליט"א לעבר השטח המיועד לבניית הקריה להנחת אבן הפינה.

ציבור עצום נטל חלק ברגעים הנעלים

ביקור חיזוק רב רושם בעיר בית שמש

בסיום דבריו ברכת תודה על ארגון המעמד בטוב טעם ודעת ע"י עסקני ק"ק "תפארת ירושלים" בבית שמש, ובמיוחד למארגן הר"ר משה פרידמן שליט"א שבשל הלחץ זה הדחק שהוא נתון בו ע"י המדינה הציונית ששפטה אותו לחודשי שירות בשל עמידתו במערכת ישראל, נבצר ממנו להשתתף במעמד שהוא עמל למענו.

ביקור רב רושם וקביעת מזוזות בתלמוד תורה מהרי"ץ דושינסקיא

ביקור רב רושם ערך כ"ק האדמו"ר שליט"א בבנין התלמוד תורה המפואר מהרי"ץ דושינסקיא ההולך ונבנה לשם ולתפארת בעיר בית שמש.

המוסדות הקדושים מהרי"ץ דושינסקיא בעיר הולכים וגדלים לשם ולתפארת תחת הנהגתו של רב הקהילה הגה"צ רבי מרדכי יהודא דושינסקיא שליט"א, ובשבוע שעבר נוסף נדבך נוסף לקהילה הקדושה עם חינוכם של שמונה כיתות לימוד חדשים בבנין המפואר.

בנין הת"ת הולך ונבנה גם הודות לנדבת רוחו של הנגיד המרומם מוה"ר הערשל הערבסט שליט"א מבאר פארק שהגיע לארה"ק במסגרת מסע המלכות של כ"ק האדמו"ר שליט"א לארץ הקודש.

קדם לביקורו של כ"ק האדמו"ר שליט"א מעמד קבלת פנים מפואר שערכו בהנהלת הת"ת לכבוד הנגיד שליט"א שבא לבקר את המוסד הק', ילדי התלמוד תורה עמדו בשני שורות בחזית הבנין כשדגלים בידיהם, וקיבלוהו בשירה ובזמרה כנאה וכיאה לבונה ההיכל המפואר לחינוכם הטהור, כאשר לעיני הנגיד שליט"א נגלו 8 כיתות הלימוד שכבר הוכשרו לקליטת התלמידים בקומה הראשונה, כאשר שאר הקומות יושלמו בעזרשי"ת בקרוב ועוד היד נטויה.

כעת עם הופעתו כבוד של כ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א קיבלו את פניו ראשי ומנהלי המוסדות ברוב הערצה. כ"ק האדמו"ר שליט"א התכבד בקביעת מזוזות, ולאחמ"כ סייר בקומות התלמוד תורה נשא ברכות לרוב לתורם הרבני הנגיד ר' הערשל הערבסט שליט"א ובירך בחום את מנהלי המוסדות העוסקים במלאכת הקודש שיזכו לראות בגמר הבנין ויזכו להרחיב גבולות הקדושה בכפליים.

מעמד קבלת פנים ע"י קהל "שערי רמ"א" ומוסדות "עטרת יהושע"

מעמד קבלת פנים רב רושם נערך לכ"ק

העיר בית שמש כולה לבשה חג לקראת ביקורו של כ"ק האדמו"ר שליט"א ובני העיר יצאו בהמוניהם לחלוק את הכבוד הראוי לאורח הדגול הבא לפקוד את העיר.

מעמד קבלת פנים ע"י אלפי תלמידי תשב"ר בעיר בית שמש

שיאו של הביקור היה מעמד קבלת פנים ע"י אלפי ילדי תלמודי התורה על טהרת הקודש בעיר בית שמש ברחובה של עיר. היה זה מחזה הוד שבית שמש החרדית לא ראתה שנים, כאשר כל רחובה הראשי של שכונת קרית הרמ"א רח' ר' יהודה הנשיא התמלא באלפי ילדים לבושים בגדי שבת ודגלים בידיהם לקבל את פני אחד ממגיני החינוך הטהור כ"ק האדמו"ר שליט"א.

ההתרגשות עלתה לשיאים עת הופיע בהדרתו כ"ק האדמו"ר שליט"א ופמלייתו והתכבד בשירת ימים על ימי מלך סוערת בליווי כלי שיר וזמר ומחיאת כף על כף של אלפי הילדים, כשסביבם עומדים מאות מבני העיר בית שמש שבאו לחזות במעמד.

את בימת הכבוד פיארו רבני העיר בית שמש ומורי הצדק דעדתנו הק' וראשי קהילות הקודש. הנחה את המעמד הרה"ח ר' יעקב ראטה שליט"א נאמן מושב הביד"צ בבית שמש ומחשובי ק"ק "תולדות אברהם יצחק" בעיר, שבדברים נרגשים קיבל את פני כ"ק האדמו"ר שליט"א וסיים בקריאת יחי אדונינו כאשר אלפי התשב"ר עונים לעומתו יחי.

לאחמ"כ כיבד לשאת דברים את רבני העיר כ"ק הגה"צ רבי יהושע ראזנבערגער שליט"א חבר הביד"צ ורב קרית הרמ"א ורמב"ש והגאון הגדול רבי נתן קופשיץ שליט"א דומ"צ הביד"צ בבית שמש ורב שכונת נחלה ומנוחה.

כ"ק האדמו"ר שליט"א נשא דברי ברכה קצרים מלאי חיזוק לאלפי המתכנסים ילדים ומבוגרים כאחד, ולאחמ"כ נשא דברי סיום הרה"ח ר' מרדכי הולצמן שליט"א שמסר

קבלת פנים ע"י תלמידי תשב"ר בעיר בית שמש

מעמד יציקת יסודות לבית המדרש "תפארת ירושלים" בשכ' "קנה בשם"

תחת נשיאות והנהגת תלמידו חביבו כ"ק הגה"צ שליט"א.

כמו כן נשא דברים לתלמידי הישיבה בגודל זכותם ללמוד בישיבה קדושה זו שנקראת על שם מרן זיע"א שבמשך רוב שנות חייו שימש כראש ישיבה והרביץ תורה להמוני תלמידים וכי זכות היא להם ללמוד תורה מפי תלמידו כ"ק הגה"צ שליט"א מרא דאתרא וחבר הביד"צ פעיה"ק. לאחר מ"כ ליוו תלמידי המוסדות את כ"ק האדמו"ר שליט"א בהתרגשות רבה.

ביקור רב רושם בממלכת התורה "עוז והדר" וכוללי "עוז והדר" עטה"ק

בהתרגשות ובהתרוממות הרוח קיבלו עורכי ורבני ממלכת התורה "עוז והדר" את פניו של כ"ק האדמו"ר שליט"א, שהטריח עצמו והופיע בהדרתו בממלכת התורה "עוז והדר" בבית שמש, והקדיש זמן ארוך בביקור רב רושם וחזק בהיכלי התורה שמשם יוצאת תורה לישראל.

הוקרה מיוחדת הביע כ"ק האדמו"ר שליט"א לראשי ומנהלי המכון הנודע, ובראשם להגאון הצדיק רבי יהושע לייפער שליט"א, שמוסרים את נפשם להוציא לאור את ספרי הקודש על ידי תלמידי חכמים יראים ושלמים.

תחילה נועד כ"ק האדמו"ר שליט"א עם ראשי המכון ומנהליו, עמם שוחח שעה ארוכה בעניני המכון בעבר ובתוכניותיו לעתיד, כאשר ראשי ורבני המכון מציגים בפניו את הספרים החדשים שיצאו לאור, ובראשם את הכרך החדש של השולחן ערוך המבואר 'מתיבתא'. כ"ק האדמו"ר שליט"א הביע את התפעלותו, והודה מאוד על היצירה המופלאה שהכל צריכים לה, והתבטא כי כל כרך וכרך 'מוסיף והולך' על קודמיו. "הכרכים החדשים יש בהם שלמות", וכי 'מתיבתא' הוא 'כרכא-זכולא-ביה', שיש בו דברי ראשונים ואחרונים, עם אוצרות עיונים ואף פניני דרוש, מכל הדרכים שהתורה נדרשת בהם.

לאחר מ"כ סייר כ"ק האדמו"ר שליט"א בצוותא עם הרב הגאון ר' יוסף סאמעט שליט"א ראש מכון עוז והדר וחדב"נ הגה"צ בעל הקנה בשם זצ"ל, באולם המכון שבו ישובים היו עשרות עורכים תלמידי חכמים, שקועים בעבודת הקודש, ובא בדברים עם ראשי העורכים והתעניין אצלם על ההדרה והעריכה המחודשת. במסגרת הסיוור, עמד גם על העבודה המקיפה שנעשתה במסגרת ההדרת התרגום אונקלוס, שכיזעו רב בו הנסתר. "יש דברים מופלאים בספרי הראשונים ובדבריהם על אודות הגרסאות השונות בתרגום, וב'עוז והדר' ביררו את כל השאלות וסידרו את הכל על הצד היותר טוב".

לאחר מכן, ערך כ"ק האדמו"ר שליט"א שולחן "לחיים" לכבוד התורה ולומדיה,

האדמו"ר שליט"א ע"י המוסדות הגדולים המתנוססים לתפארה בעיר בית שמש תחת נשיאותו של המרא דאתרא כ"ק הגה"צ רבי יהושע ראזנבערגער שליט"א.

הביקור נפתח בתפילת מנחה בהיכל בית המדרש הגדול "שערי רמ"א", תל תלפיות לכל תושבי השכונה הגדולה, ומשום עלה כ"ק האדמו"ר שליט"א לביקור בבית מחותנו הגה"צ המרא דאתרא שליט"א נשיא המוסדות, ומשם יצאו שניהם אל עבר מעמד הקבלת פנים שנערך בבנין התלמוד תורה המפואר "עטרת יהושע".

עם הופעת כ"ק האדמו"ר שליט"א והמרא דאתרא שליט"א בשערי המוסד קיבלו את פני האורח הדגול תלמידי הת"ת בשירה וזמרה, כשאלהם מצטרפים תלמידי הישיבה "תולדות משה אריה" שבאו אף הם ליטול חלק במעמד הקבלת פנים המפואר לכבוד האורח הדגול.

פתח בדבריו נרגשים הרה"ח ר' אברהם שלמה פויגל שליט"א, הוא הגבר הוקם עול לעמוד בראש משא החזקת המוסדות הקדושים לשם ולתפארת, שתיאר בפני התלמידים את המעמד הנשגב ע"פ כיכר השבת בעת ביקורו של כ"ק מרן בעל "ברך משה" מסאטמאר זיע"א בארה"ק בשנת תשנ"ד, עת נעמד כ"ק מרן הגאב"ד הגה"ק הרמ"א פריינד זצוק"ל אשר המוסדות הק' נקראים על שמו ולזכרו, ואמר בבכיות כי בעת מעמד קידוש ה' כזה אפשר לפעול ישועות בכל מה שצריך וכפל בדבריו כי כל אחד יכול לבקש כעת כל מה שהוא צריך לישועה. ובדברים חמים הביע את השמחה הגדולה עם ביקורו של בנו כ"ק האדמו"ר שליט"א בארצנו הקדושה והופעתו כבוד בשערי המוסדות הקדושים.

לאחר מ"כ נשא דברי ברכה נלהבים כ"ק הגה"צ מרא דאתרא שליט"א ובדבריו קידם את פני מחותנו כ"ק האדמו"ר שליט"א העומד בראש המערכה להמשיך דרך אבותיו הק' זיע"א ובירכו בברכות לרוב.

בקשב רב נשמעו דברות קדשו של כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א, שהרחיב על גודל הזכיה של התלמידים היקרים ללמוד במוסדות קדושים אלו שהוקמו לשמו וזכרו של כ"ק מרן הגאב"ד הרמ"א זיע"א. והוסיף כי משאת נפשו היחידה של מרן זיע"א היתה להקים תלמידים כבנים ובוודאי שרוחו הגדולה חופפת על חניכי המוסדות הקדושים

מעמד הכנסת ספר תורה לבית המדרש "נחלת יעקב" דחסידי סאטמאר בשכונת "קנה בשם"

כאשר מאות הרבנים העורכים, ועמם חסידים ומקורבים נאספים לכבוד המעמד הגדול והמיוחד, אשר בסיומו יחל לכל העורכים ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם, ובירך את כל התורמים המקימים את דברי התורה הזאת.

מעמד יציקת יסודות לבית המדרש "תפארת ירושלים" בשכונת "קנה בשם"

לאחמ"כ הגיע כ"ק האדמו"ר שליט"א למעמד יציקת יסודות לרצפת בית המדרש החדש הנבנה ע"י ק"ק "תפארת ירושלים" בשכונת "קנה בשם". במעמד השתתפו בני הקהילה תושבי בית שמש בראשות הרה"ג ר' שלמה מינצברג שליט"א ור"מ "תפארת ירושלים" וחבר הנהלת עדתינו ומערכת "העדה", והרב הגאון ר' יחזקאל כהן שליט"א מו"צ דעדתינו שכו' קנה בשם.

את פני האורח הדגול שליט"א קידם קהל רב מבני הקהילה בהתרגשות רבה, ולאחמ"כ התכבד כ"ק האדמו"ר שליט"א ביציקת היסודות ובסיום המעמד נשא דברי ברכה נרגשים לעסקנים החשובים שליט"א, ובירך שבזאת עולם בקנין ישרים זה הבנין ויהיה המקום בית היוצר לתורה תפילה והשקפה טהורה, כשאיפתם האיתנה של בני הקהילה החשובה הממשיכה בעוז את דרך הישוב הישן ללא כחל ושרק. בדברים חמים נפרד לשלום מכל המשתתפים שליוו את כ"ק האדמו"ר שליט"א ביותרת הכבוד.

מעמד קביעת מזוזות בת"ת עטה"ק "חיי אביגדור" בשכונת "קנה בשם"

ביקור חיזוק ערך כ"ק האדמו"ר שליט"א בת"ת החדש "חיי אביגדור" - מעלות התורה, שנוסד לפני כשנתיים וחצי, בעקבות התפתחות השכונה החדש "קנה בשם" עם התישבותם של מאות משפחות מבני הישוב הישן בשכונה. היות ובשכונה לא היה עד אז ת"ת על טהרת הקודש ומאידך תלמודי התורה בשכונות הותיקות של העיר בית שמש מלאים עד אפס מקום, הוצרכו העסקנים היקרים לייסד את הת"ת שפתח את שעריו בחודש אלול תש"ע, ובס"ד כעבור שנתיים ומחצה גדל ועשה פרי עד שהדירה שנשכרה לצורך הת"ת נהיתה צרה מהכיל, בעוד רבים הם המתבקשים להתקבל לת"ת המשקיע רבות בחינוך התלמידים לתורה יר"ש ומידות טובות, בדרך ישראל סבא, תחת פיקוחו של הרב הגאון ר' יחזקאל אלימלך כהן שליט"א רב ומו"צ דעדתינו בשכונת "קנה בשם".

קשר נוסף יש לכ"ק האדמו"ר שליט"א לתלמוד תורה זאת, בעקבות כך שלפני תקופה נטלו על עצמם בני משפחת הרה"ח רבי חיים אביגדור הכהן קאהן זצ"ל ראה"ק

דק"ט"ל מאנטריאל קנדה, להנציח את שם אביהם הגדול על הת"ת, למען כבוד אביהם שהקריב מדמו וחלבו למען המשכת התורה על טהרת הקודש, ולבו בער בלהבת קודש לענין נשגב זה.

את פני כ"ק האדמו"ר שליט"א קיבלו עשרות הורי התלמידים והמו"צ הרה"ג רבי יחזקאל כהן שליט"א ממכוני דרכו של הת"ת. כ"ק האדמו"ר שליט"א התכבד בקביעת מזוזות באחת הכיתות החדשות שהנהלת הת"ת בנתה בתקופה האחרונה. לאחמ"כ נשא כ"ק האדמו"ר שליט"א דברי ברכה והעלה את שבח מוסדות החינוך הקדושים על טהרת הקודש וסיים בברכות לרוב לעסקני הת"ת.

מעמד הכנסת ספר תורה לבית המדרש "נחלת יעקב" דחסידי סאטמאר בשכונת "קנה בשם"

אחד משיאי הביקור בבית שמש היה מעמד הכנסת ספר תורה שהוכנס להיכל בית המדרש החדש "נחלת יעקב" דחסידי סאטמאר בשכונת "קנה בשם" שנכתב לע"נ האב"ד היקר מוה"ר שלמה צבי עקשטיין ז"ל שהיה להבחל"ח משב"ק ויד ימינו של האדמו"ר שליט"א כשמשו מלפנים כרב ק"ק סאטמאר בירושלים, ואחריו אצל בנו רב הקהילה הגר"ח צ"ט"ב שליט"א.

אלפי יהודים מכל רחבי העיר ובמרכזם המוני חסידי סאטמאר ליוו את ספר התורה בתופים ובמחולות לכבודה של תורה בהשתתפות רבני השכונה שליט"א ראשי כוללים ומרביצי תורה.

פרענצקס רחבים הוקמו ברחובה של עיר ליד בית המדרש שהיה צר מלהכיל את ההמונים ושם התקיימו הריקודין קדישין כששיאם עת נטל כ"ק האדמו"ר שליט"א את הספר תורה בידו ורקד בעוז ובחזוה כאשר החסידים מפליאים את הכוחות הבלתי רגילים לפזז לכבוד התורה כעלם צעיר למרות חולשתו וטרחתו מרוב המעמדים הרבים במשך כל ימי מסע המלכות.

עין לא נותרה בישיה עת נטל כ"ק האדמו"ר שליט"א את בני הרה"ח ר' שלמה צבי ז"ל ויצא עמם לריקוד נלהב כאשר לריקוד מצטרף הגה"צ ר' חיים צבי שליט"א לו היה אביהם מסור בכל לבו ונפשו.

בעת הכנסת ספר התורה לבית המדרש היו כל המבואות מלאים חסידים ואנשי מעשה והעסקנים נאלצו להוציא את רוב הקהל כדי לאפשר את הכנסת ספר התורה לבית המדרש. לאחמ"כ התכבד כ"ק האדמו"ר שליט"א לומר "לדוד מזמור" כנהוג.

מסיבת לחיים והרחבת גבולי הקדושה

התרגשות רבה אחזה בכל הנוכחים בעת מעמד הלחיים שנערך בראשות כ"ק האדמו"ר

שבע ברכות רבתי, מעמד התייסדות הקהילה וסעודת מצוה לגמרה של תורה

הקדושה דסאטמאר ירושלים ומשפיע הקהילה בבית שמש. המרא דאתרא כ"ק הגה"צ רבי יהושע ראזנבערגער שליט"א חבר הביד"צ ורב דקרית הרמ"א, הרב הגאון רבי מאיר הלר שליט"א מו"צ דעדתינו ורב שכונת "קרית חסידים" וקהל "תפארת ירושלים" בעיר, ומשא נרחב שנשא הגה"צ רב דקיס"ל סאטמאר ירושלים שליט"א.

שיאו של המעמד היו כמובן דברות קדשו של כ"ק האדמו"ר שליט"א שהרחיב בענין כתיבת ספר תורה והמסתעף, ועמד על דברי הספרים הקדושים שבתי כנסיות ובתי מדרשות מרומזים באותיות התורה ולכן דברי חז"ל שספר תורה שכתבו מין יישרף עולים גם על בתי כנסיות ובתי מדרשות שנבנים בסיוע כספם של מינים ואפיקורסים ח"ו.

בדבריו הרחיב עוד כ"ק האדמו"ר שליט"א בגודל איסור ההנאה מכספי רשעים לצורך בניית בית מדרש, והעלה את גודל הזכות להקים בית לה' ולתורתו מבלי להנות ממקורות אלו המטמאים ר"ל את המקום הקדוש ביותר של כלל ישראל.

לפני ברכת המזון כווד בדברי בדחנות מוה"ר יוסף קרויזער שליט"א, ששימח את כל הקהל בדברי בדחנות שובי לב. בברכת המזון כווד כ"ק האדמו"ר שליט"א, בשש ברכות ראשונות רבני העיר שליט"א ובברכה אחריתא המרא דאתרא חבר הביד"צ שליט"א. לאחר ריקוד מרומם נפרדו האלפים ובתוכם המוני תושבי העיר בית שמש מלאים חיזוק מהמעמד המפואר.

חסל סידורו של יום החיזוק הגדוש בעיר בית שמש, כאשר במשך היום אף ביקר כ"ק האדמו"ר שליט"א בבתי רבני ואדמו"ר העיר שליט"א, וביציאתו הותיר כ"ק האדמו"ר שליט"א את העיר מחוזקת מביקורו רב הרושם.

שליט"א, כאשר הרבני הנגיד המרומם מוה"ר יעקב כהנא שליט"א ראש הקהל דקהל יטב לב דסאטמאר הכריז, כי הוא תורם סכום הגון למען הרחבת בית המדרש לשם ולתפארת כל הסביבה, ועל שמו נקבע שם בית המדרש "נחלת יעקב".

בדברי ברכה בירך כ"ק האדמו"ר שליט"א את הנדיב החשוב שליט"א ולכל בני הקהילה ובפרט לעסקני הקהילה החשובים ובראשם מוה"ר חיים אליעזר וויזל שליט"א ומוה"ר שמעון עוזר רוטמן שליט"א.

בדברים מרגשים שנשא הנדיב שליט"א הביע את זכיותו הגדולה לקחת חלק בבניית בית המדרש בחלק חדש זה של העיר בית שמש, ואמר כי לזכות היא לו לבנות בית מדרש שבו ילמדו בגאווה דקדושה את דרכו ושיטתו הק' של מרן בעל "ויואל משה" זי"ע"א.

המעמד המשולש: שבע ברכות רבתי, מעמד התייסדות הקהילה וסעודת מצוה לגמרה של תורה

אלפים גדשו את האולם הגדול פארהאנד בשכונת קרית הרמ"א בית שמש לקראת המעמד המשולש, שמחת השבע ברכות ע"י ק"ק סאטמאר בית שמש, מעמד התייסדות הקהילה הקדושה בשכונת "קנה בשם", וסעודת מצוה לגמרה של תורה.

הנחה את המעמד בטוב טעם ודעת הרה"ג רבי יקותיאל יודא גאלד שליט"א מחשובי מרביצי התורה בק"ק סאטמאר בירושלים שכיבד לשאת דברים שורה של הנואמים בזה אחר זה; הרה"צ רבי אברהם כהנא שליט"א מספינקא בית שמש, משגיח הישיבה

ביקורים מרוממים במוסדות התורה על טהרת הקודש בירושלים עיה"ק

יום שלישי פרשת יתרו:

ביקור מרומם ומעמד קבלת פנים ע"י מוסדות רמ"א

מתוך רגשי קרבה נאמנה קידמו ראשי ומנהלי מוסדות רמ"א את פני כ"ק האדמו"ר שליט"א שהגיע לביקור חיזוק במוסדות הקדושים, התלמוד תורה, הישיבה הקדושה וכוללי רמ"א.

עם הופעתו כבוד של כ"ק האדמו"ר שליט"א קידמו בשירה וזמרה פרחי צאן קדשים ילדי הת"ת עם דגלים בידיהם בכניסה לבנין הת"ת. בשמחה גלויה ובהדרת הכבוד קידמו המוני תלמידי הישיבה ואברכי הכוללים את האורח הדגול בהופעתו בשערי היכל הישיבה גדולה בראשות ראש הישיבה והרמ"ם החשובים שליט"א.

ביקור מרומם ומעמד קבלת פנים ע"י מוסדות "תולדות אהרן"

הקדושים בארה"ק.

אח"כ נשא דברים הרה"ג ר' דוד גדלי' פויגל שליט"א ר"מ המוסדות הקדושים ור"מ בשיבה, שהעלה על נס בתוך דבריו את מעמד קידוש ה' בעצרת הרבבות נגד הבחירות האסורות בו ליכד כ"ק האדמו"ר שליט"א את ירושלים של מעלה בלבת אש קודש של חיזוק והתעוררות. בדבריו שאל מדוע אכן זכה כ"ק האדמו"ר שליט"א שעל ידו נתקדש שם שמים וענה בסיפור אישי שהיה עמו לפני כשבועיים כששבת בעיר מאנסי לטובת המוסדות הקדושים, שם התאכסן בבית אחד מחשובי הרבנים שהתבטא בפניו כי כ"ק האדמו"ר שליט"א פעל גדולות ונצורות למען טהרת ישראל בארה"ב בענין המלחמה נגד פגעי הטכנולוגיה ועלה בזכותו לתקן תקנות גדולות ולבער את הנגע המשחית, כאשר כ"ק האדמו"ר שליט"א העמיד קבוצה של אברכים להם הוא משלם משכרתם בשלימות שיעברו מבית לבית ויתקנו את הטען תיקון. עוד הרחיב על הקשר האמיץ שהיה להבחל"ח בין כ"ק האדמו"ר שליט"א לכ"ק מרן הגאב"ד זצוק"ל מייסד המוסדות הקדושים שחבבו חיבה יתירה, והדגיש את שמחת המוסדות הקדושים על הופעתו כבוד של כ"ק האדמו"ר שליט"א בתוכם.

אח"כ התכבד לשאת דברים הרה"ח ר' יצחק אייזיק ווייס שליט"א המסור בלו"נ למען המוסד הקדוש בשליחות קדשו של המייסד הגדול כ"ק מרן הגאב"ד זצוק"ל, שהרחיב בשבח המוסדות הקדושים שתלמידיו ופרי גידוליו המבורכים המה הראשונים שזכו ועודם זוכים לעמוד בראש מערכות ישראל והינם יסוד המשך הישוב הישן בארה"ק.

בקשב רב נשמעו מדברותיו של כ"ק האדמו"ר שליט"א שהאריך בדבריו בגודל שבח המוסדות הקדושים והזכיר בערגה מגודל קדושתו של כ"ק מרן הגאב"ד זצוק"ל שרק הבטה בעלמא בפני קדשו הביאה יראת שמים למביט, וסיים בברכות לרוב למנהלי המוסדות הקדושים הנושאים בעול מתוך מסירות נפש בל תתאר, ומתוך רגשי כבוד ליוזם כל המתכנסים את כ"ק האדמו"ר שליט"א בשירה וזמרה.

ביקור מרומם ומעמד קבלת פנים ע"י מוסדות "תולדות אהרן"

המעמד המרומם נפתח בביקור בבית כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א ומשם עלו למעמד הקבלת פנים שנערך בהיכל בית המדרש הגדול שם קיבלו את פני כ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א המוני ילדי התשב"ר בשירה וזמרה.

פתח בדברי קבלת פנים נרגשים הרה"ח ר' שמואל שישא שליט"א ממנהלי המוסדות הק' וחבר הנהלת עדתינו, שבדברים קצרים ביטא את רגשות המוסדות הקדושים לכבוד המעמד המרומם ועל הקשר האמיץ בין קהילה קדושה סאטמאר למוסדות הקדושים

תולדות אהרן במשך השנים.

לאחמ"כ כיבד כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א את האורח הדגול לשאת דברות קודש. כ"ק האדמו"ר שליט"א נשא נאוומו בענין הקדושה והטהרה שנדרש ללימוד התורה ובעת עבודת התפילה. והתבטא בפני ילדי הת"ת שב"ה זכו הם ללמוד במוסד קדוש שכזה שנוסד ע"י כ"ק האדמו"ר הגה"ק מתו"א זצוק"ל ומושקעת בו יגיעה על עבודת ה' מתוך קדושה וטהרה, ללא שום מחשבת פסול. ובירך את תלמידי הת"ת שיזכו לצמוח יראי ה' יראים ושלמים, ויוכלו להתגבר על כל פגעי הזמן והניסיונות הקשים האורבים לכל אחד ואחד ויגדלו לתפארת כרם בית ישראל.

לאחמ"כ נשא כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א משא ארוך בו האריך בגודל האחריות של חינוך ילדי ישראל, והצורך להחזיקם בקדושה וטהרה ללא שום תערובת זרה, ובסיום דבריו נשא דברים חמים בשבח פעולות הקודש של כ"ק האדמו"ר שליט"א למען החינוך הטהור של ילדי ישראל והרחיב על החיזוק העצום וההתרוממות שכ"ק האדמו"ר שליט"א הביא עמו לארה"ק, ועל כך שהרים את קרן התורה והיהדות בכל ריכוזי היהדות החרדית הנאמנה.

במשך המעמד שוררו תלמידי התלמוד תורה ניגונים מעוררים ברוב חן וגרמו להתרגשות רבה בקרב הנוכחים. בסיומו של המעמד היה זה מחזה מיוחד עת עבר כ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א בצוותא עם כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א בינות למאות מאות התלמידים היקרים תינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא, שעמדו בדרך ארץ ובהתרגשות לכבודה של תורה.

מעמד קבלת פנים ע"י "מוסדות התורה והחינוך ברסלב ירושלים-בית שמש"

ביקור מפואר ורב רושם נערך ע"י מוסדות ברסלב העומדים תחת נשיאות הגה"צ רבי משה קרעמר שליט"א חבר הנהלת עדתינו ומגדולי מנהיגי ברסלב.

מאות ילדי התת"ם, בחורי הישיבות ואברכי הכוללים של חסידי ברסלב מירושלים מבית שמש, יחד עם צוותי המחנכים, המלמדים וראשי הכוללים וחשובי זקני ורבני אנ"ש שליט"א התכנסו בהתלהבות דקדושה לקבל את פני האורח הדגול כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א בבית המדרש הגדול והמפורסם דחסידי ברסלב במאה שערים שם שוכנים כבוד חלק מהמוסדות הקדושים, לחזק ולהתחזק בדרכי השיטה הקדושה אשר לאורה צועדים אלפים מחסידי ברסלב אשר לא כרעו ברך לבעל ועומדים על משמר ההשקפה הצרופה מבלי לנטות ימין ושמאל ח"ו.

הנחה את המעמד ברוב כשרון הרה"ח ר' אליעזר משה היילפרין שליט"א מראשי הקהילה שהרבה לתאר את התרגשות

קבלת פנים ע"י "מוסדות התורה והחינוך ברסלב ירושלים-בית שמש"

זיע"א השוכן כבוד בבית המדרש הגדול, ומשם ליווהו נשיא המוסדות הגה"צ שליט"א וזקני וחשובי הקהילה לרחובת של עיר כאשר בתווך ילדי התשב"ר ובחורי החמד מנגנים בנעימה בליווי תוף ומחול כראוי לכבודה של תורה.

את המעמד פיארו בנוכחותם זקני חשובי ורבני הקהילה, ביניהם הרה"ח ר' שמעון שפירא שליט"א, הרה"ח ר' ישראל מאיר ברנר שליט"א, הרה"ח ר' יצחק אנשין שליט"א, הרה"ח ר' מאיר קרליבך שליט"א, הרה"ח ר' נתן דוד שפירא שליט"א, מורי הצדק דעתניו הרב הגאון ר' יצחק רוזנבלאט שליט"א, והרב הגאון ר' נחמן נתן וויינשטאק שליט"א, ועוד משפיעי הקהילה שליט"א.

מעמד קבלת פנים ע"י מוסדות "תורה ויראה"

מעמד קבלת פנים רב רושם נערך ע"י מוסדות "תורה ויראה" בהיכל בנין המוסדות בירושלים עיה"ק, כאשר את פניו קידמו רמ"י המוסדות וביניהם הרה"ג רבי יחזקאל כהן שליט"א מו"צ דעתניו, הרה"ג רבי אלימלך ראטמאן שליט"א, והרה"ח ר' זעליג ראובן קצינלבוין שליט"א העושה לילות כימים למען תלמודי התורה ישיבות וכוללים הפזורים בירושלים ובית שמש.

בעת כניסת כ"ק האדמו"ר שליט"א לביהמ"ד נעמדו כל ילדי הת"ת ותלמידי הישיבה קטנה ברוב כבוד ויקר ופתחו בניגוני שמחה לכבוד האורח המרומם. בתחילה פתח בדברים הרה"ח ר' יעקב מינצברג שליט"א חבר הנהלת עדתניו ומנהל רוחני במוסדות תורה ויראה, שתיאר בדבריו את הזכייה הגדולה לקבל את האורח הדגול והרחיב על הקשר האדוק עם בית סאטמאר, והוסיף כי בשנים האחרונות בחן הגה"צ רב דק"ק סאטמאר ירושלים את תלמידי התלמוד תורה כמה פעמים על מסכתות בבא קמא ובבא מציעא והביע את התפעלותו על ידיעותיהם הרחבות שהינם יותר מהנדרש מילדים בגילם בליעה"ה.

לאחמ"כ נשא דברים הרה"ח ר' זעליג ראובן שליט"א ור"מ המוסדות שהביע רגשי הכרת הטוב לכ"ק האדמו"ר שליט"א שאוזני קשובה לצרכי כלל המוסדות הקדושים. וכאן התכבד כ"ק האדמו"ר שליט"א שפתח בדברי ברכה לתלמידים היקרים שיזכו ללמוד תורה בטהרה, והרחיב בענין לימוד התורה מתוך יראה כי צריך שיראתו תהיה קודמת לחכמתו. בסיום דבריו בירך כ"ק האדמו"ר שליט"א את כל הנאספים בשפע ברכה והצלחה עד בלי די.

ביקור חיזוק רב רושם בת"ת עטה"ק "עב"ץ" לאחינו הספרדים

ביקור חיזוק רב רושם שהותיר את חותמו העצום על פמליית כ"ק האדמו"ר שליט"א

הקהילה לקבל את פני האורח הרם. לאחמ"כ פתח בדברי עוז ותעצומות הרה"ג ר' אפרים נחמן אנשין שליט"א ראש הכוללים שעמד בדבריו על החיזוק העצום שמהווה הביקור המרומם לקהילה הקדושה דווקא בעידן זה אשר צריכים מסירות נפש ממש לנהל מוסדות על טהרת הקודש. וביטא את רגשותיו בדברי הערכה עד היכן מתאמץ כ"ק האדמו"ר שליט"א לחזק ידים רפות ונושא כידוע על לבו את העול הכבד של מוסדות הקודש. ובזכות הנהגתו בקודש בדרכי אבות, חסידי סאטמאר ההולכים לאורו של מרן מסאטמאר זי"ע אשר השריש בלבם דבר זה, אכן מבינים אל נכון ועוזרים, מסייעים ועומדים לימין המנהלים החשובים המכתתים רגליהם על פתחי אחים לדעה וזוכים אצלם לאוזן קשבת, ובזה משגרים חסידי ברסלב את ברכתם הכנה לכ"ק האדמו"ר שליט"א שיאריך ימים

על ממלכתו מתוך ברית גופא ונהורא מעליא לנהל את עדת צאן מרעיתו על מי מנוחות עדי ביגו"צ בב"א.

את דבר המוסדות נשא נשיא המוסדות הגה"צ רבי משה קרעמער שליט"א בדברים חוצבים להבות אש ובקול רועד מבכי זעק במר לבו על אחינו התועים אשר השוחד מעוור את עיניהם ואינם נעצרים משום דבר למען קבלת תקציביהם המטונפים של שלטון הרשע, ואף על חשבון שריפת בניהם למולך בהחדרת לימודים חיצונים רח"ל, ואוי לו לדור שכך עלתה בימינו. דבריו המלאים מתפרסמים בגליונו במדור "קתדרא".

בשיאו של המעמד פתח כ"ק האדמו"ר שליט"א בדברים, בהביעו את רחשי לבו למראה עיניו, עדרים עדרים של ילדי תשב"ר ובחורי החמד העומדים תחת הנהגתו ונשיאות הגה"צ שליט"א נושאים ברמה את נזר טהרת ההשקפה ומעמידים ליגיון של מלך ההולכים בדרך ישראל סבא.

כ"ק האדמו"ר שליט"א הרחיב בטוטו"ד במעלת תורת התשב"ר אשר על ידם לא תשכח תורה מישראל, כפי שממשיך הפסוק "מפי זרעו" שדווקא ילדי התשב"ר הם הערבים להמשך מסירת התורה בכל דור ודור. בסיום דבריו נשא ברכת קדשו לנשיא המוסדות הגה"צ שליט"א וכל הנוכחים.

בקול רינה הסתיים מעמד קידוש ה' זה, כאשר כ"ק האדמו"ר שליט"א ניגש לראות את כסא קדשו של הרה"ק מוהר"ן מברסלב

נערך בתלמוד תורה על טהרת הקודש של אחינו הספרדים, הת"ת המפואר "יעב"ץ" אשר בין כתליו מתחנכים לתפארת מאות תלמידים וצורבים בני עדות המזרח נ". כהמשך ישיר למסורת המפוארת של הת"ת לחנך את תלמידיו לצניעות וענווה, נערך המעמד הנשגב באופן מפליא ובצניעות יתירה, ואת ביטוי ההערכה הביעו המנהלים והתלמידים בשירתם המיוחדת שריגשה את פני כל הפמליה שנלוותה אל כ"ק האדמו"ר שליט"א בביקור המרגש.

בדברים נרגשים קידמו מנהלי התלמוד תורה את פני כ"ק האדמו"ר שליט"א ממגיני החינוך הטהור, ולאחמ"כ כובד כ"ק האדמו"ר שליט"א לשאת דברות קודש.

כ"ק האדמו"ר שליט"א פתח בדברים נרגשים בהם עמד על ביאור הפסוק "עומדות היו רגליו בשערך ירושלים", הקשה כ"ק האדמו"ר שליט"א מדוע נקט הפסוק לשון "בשערך" שהוא לשון רבים, כוהמשך שהנה מצינו עוד פסוק שנכתב בו לשון שערים בלשון רבים והוא הפסוק "שופטים ושוטרים בכל שערך" שלשון זה מורה שהרבה שערים במשמע. מבאר מרן הייטב לב זיע"א בשם האריז"ל כי לכל שבט יש שער אחר בשמיים, לכל אחד ישנם נוסחאות ומנהגים רבים ולכן לכל אחד יש שער אחר למעלה, וזהו כוונת הכתוב "בכל שערך", עתה בעומדנו בשערי ירושלים מה נכבד היום הזה כאשר נגלה לנגד עינינו שער נוסף, שער זה של תינוקות של בית רבן מאחינו בני ספרד המתחנכים עטה"ק, שער מיוחד ונפלא זה מסב לנו קורת רוח מיוחדת, הרגשות גואים כאשר רואים את ציבור המלמדים והנהגה החשובה, והילדים טהורי העינים, ומבטם הזך והבהיר משיב הנפש. וסיים בברכת הצלחה מעומקא דליבא למוסד הנשגב, ואיחל ברכת הדרך לכל תלמיד ותלמיד שיעלו מעלה מעלה בתורה וביראת ה' בדרך התורה והיראה.

התרגשותו הגדולה של כ"ק האדמו"ר שליט"א במשך מעמד הקבלת פנים נראתה לעין כל, ויש לציין ולהדגיש את הדברים הנפלאים שאמר לקראת סיום הביקור: "מקום זה, בית של תורה, נלקח עמי לארה"ב, ועל לוח הלב נחקק התלמוד תורה שעומד עטה"ק ללא הזדקקות לכספי שלטון הרשע ככהוא זה, מקום זה ראוי לכל הכבוד וההערכה, ה' עמכם גיבורי החיל".

בסיום המעמד עברו כל תלמידי התלמוד תורה לקבל את ברכת קדשו של כ"ק האדמו"ר שליט"א שבירכם בהתרגשות יתירה.

*

יום רביעי חמישי פרשת יתרו

ביום רביעי נערך מעמד החלוקה האדיר שקידש שם שמים בעולם היהודי כולו, כאשר בו ביום חולקו כשלשה מיליון דולר ע"י מגבית "השקל הטהור" (ראה ידיעה ראשית בגליון 'העדה'). כן הגיע כ"ק האדמו"ר שליט"א לפאר את הכינוס האדיר של ארגון "אתרא קדישא" (ראה יריעה נרחבת ב'העדה'). במשך הימים האחרונים של מסע הקודש

עוד הספיק כ"ק האדמו"ר שליט"א לבקר בהיכלי הישיבות הקדושות דסאטמאר בירושלים עיה"ק ולהתפלל תפילת שחרית עמם ולשאת בפניהם דברי ברכה, כן הספיק כ"ק האדמו"ר שליט"א להופיע במעמד קבלת פנים ע"י מאות יתומים הנהנים מפעולות הארגון הנשגב "בנינו", ולביקור מרומם במוסד הנשגב "בית לפליטות". כן התקיים בבית כ"ק האדמו"ר שליט"א ביקור מרומם של תלמידי ישיבת "שפת האידיש" מבני ברק.

ולעת ערב של יום רביעי התקיים מעמד השבע ברכות האחרון שהיה בבחינה של נעילת החג ונערך בביהמ"ד הגדול ויואל משה בהשתתפות כל בני הקהילה מארה"ק. במעמד הופיע במיוחד לשאת דברים הגאון רבי חיים וואזנער שליט"א רב זכרון מאיר ב"ב בשליחות אביו הגדול הגאון האדיר בעל שבט הלוי שליט"א.

דרשה מרגשת נשא כ"ק האדמו"ר שליט"א שהתבטא "קשה עלי פרידתכם", ועוד נשאו דברים הרב הגאון רבי משה זאב זארגער שליט"א דומ"צ דעדתינו ומרבני הקהילה, בעל השמחה רב הקהילה הגה"צ רבי חיים צבי טייטלבוים שליט"א, הרה"ח ר' אפרים שטערן שליט"א חבר הנהלת עדתינו ומראשי הקהילה, ושימחו את הקהל בדברי דחנות הרה"ח ר' שמואל יוסף שלאס שליט"א והרה"ח ר' דוד בלוי הי"ו.

בסיום המעמד חולק לכל המשתתפים ספר חידושי תורה תשס"ז מאת כ"ק האדמו"ר שליט"א, נדבת הנגיד המרומם מוהר"ר אליעזר קעסטנבוים שליט"א. ולמחרת התקיימה מסיבת הכרת הטוב לכל עסקני השמחה באולם שמחת שלום בבניני זופניק, בו נשאו דברים כ"ק האדמו"ר שליט"א והגה"צ רב הקהילה שליט"א.

•

לא היה במסגרת סקירה זו להקיף את מכלול מעמדי הקודש, השמחות, הביקורים, מעמדים שונים והשעות הארוכות של קבלת קהל בהם קיבל כ"ק האדמו"ר שליט"א אלפים מישראל ובהם עדת צאן מרעיתו. אי אפשר לפרט את כל גלריית הביקורים של המוני גדולי התורה, אדמו"רים, רבנים וראשי ישיבות שבאו לקבל את פני כ"ק האדמו"ר שליט"א.

במרכז הביקור אכן עמדו ביקוריו של כ"ק האדמו"ר שליט"א בבתי רבותינו הגאווה"צ הראב"ד וחברי הבד"צ שליט"א ולאחריהם שאר הביקורים שנערכו במעונות גדולי הרבנים והאדמו"רים בארה"ק, ועל צבאם עוד מעמדים רבי הוד שתקצר היריעה מלהכילם.

'העדה' ניסתה בסדרת המאמרים שנפרסו על פני שלושה גליונות מלאי תוכן, לסקר בהרחבה הראויה לכה"פ את המעמדים רבי ההוד וביקורי הפאר בקהילות הקודש ומוסדות התורה על טהרת הקודש, כשאין שום ספק שרבות ידובר אודות ביקור מרומם זה שהותיר חותם בלתי נשכח על היהדות החרדית הנאמנה בארה"ק. תם ולא נשלם.

ישמחה לב מבקשיה

זוג מלאת השלושים להסתלקותו
של הגאון האדיר
שר התורה סבא דמשפטים
מורינו הגאון רבי

יעקב ישעיי בלזיא
זצללה"ה

חבר הביד"צ פעה"ק ת"ו ורב שכו' פאג"י סנהדרי"ה

הננו יוצאים במבצע

על מכירת ספריו במחירי מבצע מיוחדים בהנחה ניכרת

חבצלת 38
י"א 38 אש"כ
המל"ה 32/2

להזמנות: 0527636628

והספרים יגיעו בע"ה תוך שבוע מן ההזמנה | ההנחות רק בהזמנה טלפונית ולא בחנויות